

Utdanning nr 14,
2. desember 2022

Master- planen

Politikerne vil ha flere med mastergrad i barnehagene. Hedda (27) vil ha politikere som sørger for at hun får brukt utdanningen sin.

INNHOOLD

Klodenytt

I Jemen trenger over fire millioner barn støtte for å få tilgang til utdanning. I Napoli marsjerer barna mot mafiaen, mens våpentrening kommer på timeplanen i russiske skoler.

Roser alle involverte

God planlegging og åpen dialog gjorde at Viola (6) fikk en fin skolestart, melder Violas foreldre.

Ønsket, men ikke satset på

Politikerne ønsker flere med masterutdanning i barnehagene. Da må lønn og bemanning økes, mener fire barnehagelærere med mastergrad.

Betydelig skoleforfall i hele Norge

– Vi har sendt brev og invitert politikerne på besøk, men det skjer ingenting, sier lærer Gro Barlaug om Stangeland skole.

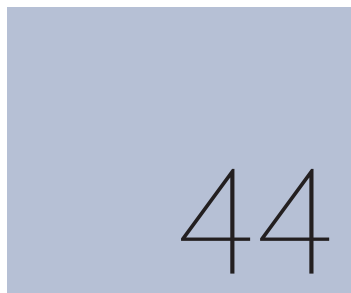
Det vesentlige er at studieplassene fylles opp

Man kan håpe at blant annet skrotingen av firerkravet fører til at elevene slipper ukvalifiserte undervisere, skriver Geir Martinussen.

Lærerutdanninga er mangelfulll

Vi kan ingenting om skolevegring, foreldremøter eller elevsamtaler, men mye om mayaenes tallsystem, skriver tre pedagogstudenter.

God jul og godt nytt år

UTDANNINGSNYTT.NO

LEDER

Mer kompetanse krever mer penger

Politikerne har tydelige mål for barnehagene: De vil øke kompetansen blant de ansatte og ha fle e med mastergrad. Men skal de lykkes, kan de ikke bare nok en gang fri til barnehagelærernes dugnadsånd og velvilje.

Dagens lønssystem for barnehagelærere er nærmest blottet for gulrøtter. Mens en lærer i skolen får betalt for utdanning, lønnes barnehagelærerne etter hvilken stilling de har. Mer utdanning betyr ikke nødvendigvis mer penger.

En fersk undersøkelse fra Oslo Met viser at en tredjedel av barnehagelærerne med mastergrad ikke får noen lønnsøkning som følge av graden. Blant dem som får, er det vanligst å få cirka 20.000 kroner mer i året.

Barnehagelærerne har heller ikke samme vilkår som lærerne i skolen når de tar etter- eller videreutdanning. De har ikke rett til samme vikar- eller stipendordning. De får ikke dekket utgifter til reise og opphold på samlinger, bøker og semesteravgift v arbeidsgiver. Skal en barnehagelærer ta fle e studiepoeng, kan eier få inntil 70.000 kroner i tilretteleggingsmidler som kan brukes til frikjøp.

I september i år fikk kunnskapsminister Tonje Brenna overlevert en rapport fra Mausethagen-utvalget. Den inneholder en rekke forslag til endringer i etter- og videreutdanningen for ansatte i skoler og barnehager. Hovedkonklusjonen er at alle ansatte må få like vilkår. Den bør Brenna følge.

Jeg er verken pedagog eller innehaver av en mastergrad, men jeg vet at belønning og motivasjon henger nøye sammen. Jeg vet også at barnehagelærere strekker seg langt i jobben sin. Men et sted går grensen. Mer kompetanse krever mer penger på bordet. Det krever økt bemanning, fle e lektorstillinger, lønn etter utdanning og kanskje også en helt ny organisering av barnehagene.

Kaja Mejlbo, ansvarlig redaktør

SKOLEFORFALL

Ill.foto: Jørgen Jelstad

Kunnskapsminister Tonje Brenna peker på at det er kommunenes ansvar at skolene oppfyller lovens krav.

Mangler oversikt

Ingen har oversikt over antall forfalne skolebygg i Norge. – Derfor er det krevende å utforme nasjonale tiltak, sier kunnskapsminister Tonje Brenna.

Tekst: Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

Gjennom flere tiår har en rekke rapporter og medieoppslag slått fast at en betydelig andel av skolene i landet har stort vedlikeholdsetterslep og forfaller. Det påvirker arbeidsmiljøet til elever og lærere.

– Det er en nasjonal skandale, og forfallet blir bare verre og verre, sier Marius Chramer, leder i Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG).

Lærere er blant yrkesgruppene som i størst grad rapporterer om inneklimaproblemer på jobben, viser tall fra Statens arbeidsmiljøinstitutt.

Venstres Abid Raja har i et skriftlig spørsmål i Stortinget spurt kunnskapsminister Tonje Brenna (Ap) hvilke tiltak hun vil sette i verk for å sikre elevene og lærerne et arbeidsmiljø som ivaretar trygghet og helse.

– Elever og lærere skal ikke oppleve å bli syke, få et lavt læringsutbytte eller en dårlig arbeidshverdag på grunn av dårlige skolebygg, svarer Brenna.

Hun peker på at det er kommunenes ansvar at skolene oppfyller lovens krav. Samtidig viser hun til at det i dag ikke finnes noen samlet oversikt over status for bygningene. Kommunene velger selv hvor ofte og hvordan dette kartlegges.

– Derfor er det også krevende å utforme nasjonale tiltak og beregne kostnader. Kunnskapsdepartementet ser nå på ulike alternativer for hvordan dette kan følges opp og om det eventuelt er behov for ytterligere informasjon/kartlegginger, skriver Brenna.

Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler skal sikre elevene et forsvarlig arbeidsmiljø. En stor undersøkelse fra Helsetilsynet i 2019 viste imidlertid at dette i liten grad følges skikkelig opp fra kommunene. Nå jobber Helse- og omsorgsdepartementet med en ny forskrift som vil erstatte den gamle og tre i kraft 1. juli 2023.

Fant over 450 kjemiske stoffer i lufta

Forskere fant en cocktail av kjemikalier i lufta i 76 danske klasserom.

Det melder Folkeskolen.dk. Forskerne bak undersøkelsen understreker at de fleste av kjemikaliene de finner, er harmløse. Samtidig er de bekymret over at stoffene kan virke sammen og forsterke hverandre.

Kasper Vita Kristensen ved Institutt for Bio- og Kjemiteknologi ved Aarhus universitet pekte imidlertid på studier som viser at det kan være slike "cocktail"-effekter:

– Det kan være hormonforstyrrelser, utvikling av allergier eller kreftfremkallende virkninger, svarer han på spørsmål fra folkeskolen.dk om hva slags negative konsekvenser det kan være snakk om.

Forskerne fant mer enn 450 forskjellige kjemiske stoffer i klasserommene. De aller fleste er ufarlige, men bidrar til dårligere inneluft. Noen mistenkes for å gi negative helseeffekter. Det er laget maksverdier som ikke bør overstiges for mange av stoffene. Forskerne fant ikke at noen av de kjemiske stoffene med kjente negative helseeffekter overskred disse grenseverdiene.

Elever og lærere skal ikke oppleve å bli syke på grunn av dårlige skolebygg.

Tonje Brenna, kunnskapsminister

BARNEHAGE

Stadig færre og større barnehager

Siden 2017 har det blitt 350 færre barnehager i Norge.

Tekst: Kaja Mejlbo | km@utdanningsnytt.no

Ved utgangen av 2021 var det 5525 barnehager i Norge. Det er 95 færre enn i 2020, og en nedgang på 350 barnehager siden 2017.

Det viser en oversikt fra Utdanningsdirektoratet, publisert i Utdanningsspeilet 2022.

Der kommer det også frem at samtidig som det blir færre barnehager, blir det også flere større barnehager.

På ti år er det blitt 625 færre barnehager med 1–25 barn. Det betyr at det er de minste barnehagene som står for nesten hele nedgangen. Det er den samme utviklingen som man ser for grunnskoler: Det har blitt 240 færre skoler siden 2012, og skolene blir i gjennomsnitt større.

Nedleggelsen av barnehager skyldes også færre barn.

Det blir færre barnehager og flere større barnehager, ifølge Utdanningsdirektoratet. Bildet viser Margarinfabrikken barnehage i Oslo.

Foto: Maja Ljungberg Bjåland

I 2021 skrev Utdanningsnytt.no en rekke artikler om kommuner som sliter med å fylle opp barnehageplassene og som derfor må legge ned barnehager.

En av dem er Kongsberg kommune. For noen få år siden var det nærmere 300 ettåringer i kom-

munen, i 2021 var antallet bare 217, ifølge Statistisk sentralbyrå. Den samme utviklingen ser man andre steder i landet.

Ifølge Statistisk sentralbyrå kan det være rundt 30 000 færre barn i norske barnehager sammenlignet med toppårene for noen år tilbake.

HØYRES ALTERNATIVE STATSBUDDSJETT

Høyre vil fjerne tilskudd som skal hindre nedleggelser

Regjeringen vil redde grendeskolene med et eget tilskudd. Høyre vil fjerne ordningen som gjør at kommunene mister penger hvis de legger ned skoler.

Tekst: Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

22. november la Høyre fram sitt alternative statsbudsjett. Det omfatter blant annet å gjeninnføre lærerspesialistordningen og innføre en ekstra

time naturfag i ungdomsskolen. Høyre vil også skrote en ordning som skal bremse skolenedleggelser.

Regjeringen har innført et eget tilskudd for å redde nærskoler og grendeskoler som trues med nedleggelse. Det innebærer et fast tilskudd på en halv million kroner per grunnskole i en kommune. Dette grunnskoletilskuddet gis i de frie inntektene til kommunene.

– Vi mener det er gal måte å styre kommunene

og skolene på. Kommunene bør heller bruke disse pengene til å styrke skolekvaliteten, sier Jan Tore Sanner, utdanningspolitisk talsperson i Høyre.

Totalt utgjør grunnskoletilskuddene 1,29 milliarder kroner for 2023, og Sanner understreker at kommunene fortsatt vil beholde pengene.

Høyres forslag har ingen annen praktisk konsekvens enn at kommuner ikke lenger mister penger hvis de legger ned en skole.

STRIKESLUTT

– Det har vært meningsfulle uker

Foto: Thomas Førde

Karine Nesse, leder i Utdanningsforbundet i Bømlo, her fotografert da hun inviterte til streikekafé. Nå gleder hun seg over at en vellykket streik er over.

– Dette har vært meningsfullt, men nå blir det godt å komme på jobb, sa lokallagsleder Karine Nesse da PBL-streiken var over.

Tekst: Paal Svendsen | ps@utdanningsnytt.no

16. november ble det enighet mellom partene i barnehagestreiken, Private Barnehagers Landsforbund (PBL) og arbeidstakerorganisasjonene Utdanningsforbundet, Fagforbundet og Delta. Da hadde streiken vart i nesten fem uker. Kjernen i striden var de ansattes pensjon.

Karine Nesse er leder i Utdanningsforbundet Bømlo, et av lokallagene som har hatt medlemmer i streik. Hun synes disse ukene var meningsfulle.

– De streikende har vært engasjerte, og vi har fått støtte fra alle kanter: Foreldre, andre organiserte og ellers i samfunnet, sier Nesse.

– Har det vært noen sure fjes?

– Nei, fint lite. Dette har vært veldig ryddig, sier hun.

Lokallaget arrangerte blant annet fakkeltog.

– De som deltok, snakket om hvor leit det er å streike, men at det var så hyggelig at de hadde blitt så godt kjent med andre mennesker. Men nå ser vi fram til å arbeide igjen, sier hun.

– Er du trygg på at dere har fått en god pensjon nå?

– Ja, det er jeg.

Dette ble partene enige om

– Vi er fornøyde med å ha fått på plass en god pensjonsløsning på linje med hva det offentlige og andre private barnehager har, og en lønnsøkning som i kommunal sektor.

Det melder forhandlingslederne Anne Green Nilsen, Fagforbundet, Terje Skyvulstad, Utdanningsforbundet og Trond Ellefsen, Delta.

Striden har dreid seg om pensjon. De streikende har krevd at alle som er født etter 1968, meldes inn i den såkalte Fellesordningen for avtalefestet pensjon til LO/NHO, som erstatter gammel AFP-ordning fra neste år.

Partene har nå kommet fram til at ansatte i PBL senest før 1. januar 2025 innlemmes i

den nye AFP-ordningen.

I tillegg reduseres prosentatsen de ansatte betaler til egen tjenstepensjon fra 3 til 2,5 prosent fra 1. januar 2023, og ned til 2 prosent når Fellesordningen for AFP etableres. Arbeidsgivers andel økes tilsvarende.

Også Private Barnehagers Landsforbund (PBL) er fornøyd: – Partene har vist stor vilje til kompromiss. Det har gitt en god løsning for alle parter, sier administrerende direktør Jørn-Tommy Schjelderup i PBL.

– Siden ansatte født før 1968 allerede er sikret en veldig god ytelsesbasert tjenstepensjon, vil ny AFP bare gjelde dem født i 1968 eller senere. Dermed faller engangskostnaden på 1,4 milliarder kroner bort fra regnestykket. Dette har gjort det realistisk å komme fram til en løsning, sier Schjelderup. ©NTB

Krev at sparte pengar kjem barna til gode

– Vi oppfordrar barnehageforeldre som har vore ramma av streiken til å gå i dialog med barnehagen og spørje korleis barnehagen har tenkt å bruke midlane dei har spart, seier leiar i Foreldreutvalet for barnehagar, Einar Olav Larsen, i ei pressemelding.

Barnehagane har fått fulle offentlege tilskot sjølv om dei ikkje har betalt lønn til tilsette i streik. Dette må barnehagane vere opne om, meiner foreldreutvalet.

Spesialpedagogisk støtte fra Statped

Statped bistår når barnehager, skoler og PP-tjenester trenger vår spisskompetanse for å hjelpe barn og elever med komplekse spesialpedagogiske behov.

I løpet av ett år har vi oppdrag hos PP-tjenesten i nær sagt alle landets kommuner. Vi har også en egen samisk spesialpedagogisk tjeneste.

Hvis du har spørsmål om spesialpedagogiske tiltak eller om tjenester fra Statped, kan du kontakte Spør oss-tjenesten på 46 74 59 15, chat eller e-post (se www.statped.no/spor-oss/). «Spør oss» kan også drøfte anonymiserte saker.

www.statped.no

A photograph of a child running on a white door. The child is wearing blue pants and colorful sneakers. The door has a striped pattern on it. The image is slightly blurred, suggesting motion.

BARNEHAGELÆRERE MED MASTERGRAD:

Får lite igjen for strevet

**Politikerne vil ha flere med masterutdanning i barnehagene.
Da må lønna opp og bemanningen bli bedre, mener fire
barnehagelærere med mastergrad.**

Tekst: Kaja Mejlbo | kaja@utdanningsnytt.no Foto: Erik M. Sundt

– Jeg kan kjenne på dårlig samvittighet når jeg forlater avdelingen for å ta ut plan-
timene mine, sier Hedda
Westerhagen Jakobsen,
barnehagelektor i Holmen
Kanvas-barnehage i Oslo.

– For dårlig bemanning i barnehagene er en hindring for å ansatte fle e med mastergrad, og for å bruke kompetansen til dem som har det, sier Hedda Westerhagen Jakobsen (27).

Det er blitt ettermiddag denne fredagen i november. Fortsatt er det et par timer til helg, men så er nok en barnehageuke over. I Holmen Kanvas-barnehage i Oslo, der Hedda jobber, er det 44 barn. Hun er én av 11 ansatte, den eneste i 100 prosent stilling som barnehagelektor.

Stillingen er forholdsvis ny og foreløpig bare å fin e i Kanvas-barnehagene. Totalt er det sju av dem, fordelt på like mange barnehager.

Hedda startet i jobben i høst. Et av ansettelseskravene var mastergrad. Til gjengjeld fikk hun mer lønn og har rett til fi e timer plantid i uka. I stillingsbeskrivelsen heter det at hun har ansvaret for fagutviklingen i barnehagen. I tillegg deltar hun i et nettverk med sine lektorkolleger. Men ettersom hun også er en del av grunnbemanningen, blir ikke virkeligheten alltid som på papiret.

– Siden jeg er en del av barnehagens grunnbemanning, blir jeg også nødt til å ta senvakter og tidligvakter, og jeg kan kjenne på dårlig samvittighet når jeg forlater avdelingen for å ta ut plantimene mine, sier hun.

– Jeg synes det er supert at Kanvas har gått foran og opprettet lektorstillinger. Men dersom de skal fungere etter planen, bør lektorene bli en tilleggsressurs. Jeg tror mange som jobber i barnehage fortsatt mener at det trengs fle e hender, snarere enn fle e med enda mer utdanning.

Ønsket, men ikke satset på

Det er et uttalt mål at fle e barnehageansatte skal ha mastergrad. Både ekspertgruppen om

Dersom lektorstillinger skal fungere etter planen, bør lektorene bli en tilleggsressurs.

Hedda Westerhagen Jakobsen

Som barnehagelektor har Hedda Westerhagen Jakobsen ansvaret for fagutvikling i barnehagen. Men samtidig er hun en del av turnusen. - For dårlig bemanning hindrer bruken av kompetansen til barnehagelærere med mastergrad, mener hun.

Det politiske ønsket om flere barnehagelærere med masterutdanning i barnehagen følges i liten grad opp med konkrete tiltak».

Olav Kasin og Lars Gulbrandsen,
forskere ved Oslo Met

barnehagelærerrollen, arbeidsgruppen som ble nedsatt av Nasjonalt råd for lærerutdanning (NRLU) i 2017, og følgegruppen for barnehagelærerutdanningen har påpekt nettopp det.

Fra 2013 til 2021 har også Kunnskapsdepartementet lansert to strategier som berører masterutdanning knyttet til arbeid i barnehagen. I oktober la regjeringen frem en revidert versjon av strategien «Kompetanse for fremtidens barnehage». Der heter det at et av målene er flere barnehagelærere med utdanning på masternivå.

Men det står ingenting om hvordan.

«Det politiske ønsket om flere barnehagelærere med masterutdanning i barnehagen følges

i liten grad opp med konkrete tiltak», heter det i en fersk rapport fra Oslo Met.

På oppdrag fra Utdanningsforbundet har forskerne Olav Kasin og Lars Gulbrandsen sett nærmere på temaet.

I rapporten skriver de: «Strategiene setter ikke noe mål for hvor mange ansatte i en barnehage som bør ha masterutdanning, og sier ikke noe mer om hva slags rolle barnehagelærere med en slik kompetanse kan tenkes å spille, eller hva slags oppgaver de eventuelt skal løse i barnehagen.»

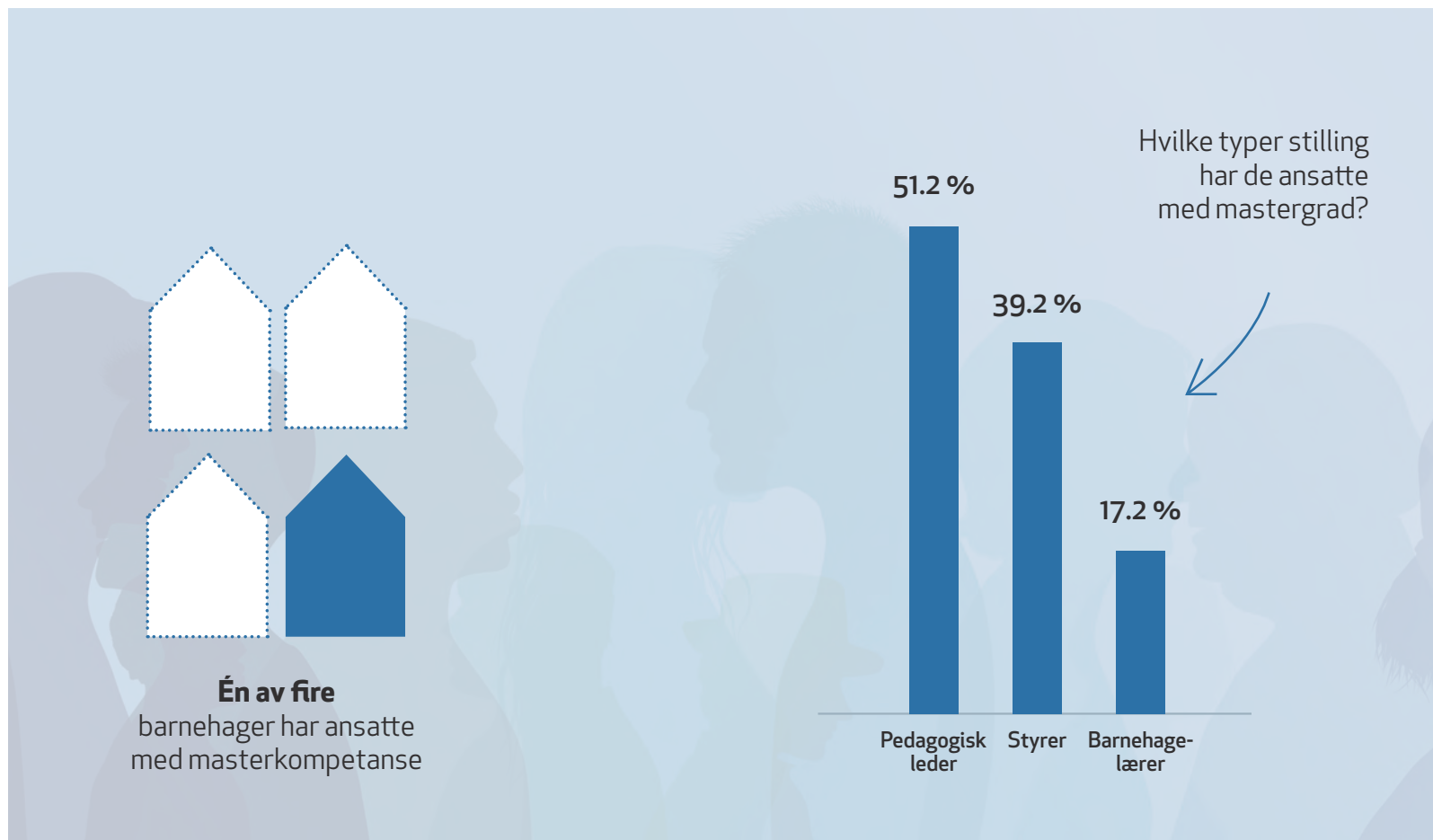
De påpeker at barnehagens andel av barnehagelærere med masterutdanning i liten grad skyldes barnehagenes innsats: «Barnehagens

andel av barnehagelærere med masterutdanning kan antakelig i stor grad tilskrives barnehagelærernes egne ønsker og innsats for å skaffe seg en slik kompetanse.»

Per i dag finnes det heller ingen nøyaktig oversikt over antall barnehagelærere med mastergrad. Men ifølge rapporten fra Oslo Met og undersøkelsen «Spørsmål til Barnehage-Norge» tidligere i år, har cirka én av fire barnehager ansatte med denne utdanningen.

Flest er det i de store barnehagene. Og jevnt over svarer styrerne at de gjerne vil ha ansatte med denne kompetansen.

Men hva med dem som faktisk har tatt utdanningen? Får de igjen for strevet?

Det enkle svaret er nei. Ifølge undersøkelsene er deres arbeidsdag stort sett lik den arbeidsdagen andre barnehagelærere har. Ni av ti svarer at de ikke har fått noe eget eller endret ansvar selv om de har mastergrad. En tredjedel får heller ikke mer i lønn.

Faglig kvalitet

Hedda Westerhagen Jakobsen tok mastergraden sin etter bare to år i jobben som pedagogisk leder.

– Jeg gikk rett ut i pedleder-stilling etter bachelorstudiet. Det var et brått møte med virkeligheten, og jeg opplevde ofte at jeg stod i situasjoner der jeg skulle ønske jeg hadde mer faglig tyngde, forteller hun.

Planen hadde likevel aldri vært å ta mastergrad.

– Det snakkes litt negativt om det. Mange

lurer på hva de egentlig skal med det, når de verken får mer lønn eller andre oppgaver. Men lysten på mer kunnskap gjorde at jeg vendte tilbake til skolebenken, sier Hedda.

Valget falt på Oslo Met og et masterstudium i barnehagepedagogikk. Hedda skrev om hvordan for lite tid i hverdagen setter pedagogiske ledere i etiske dilemmaer. Sommeren 2020 ble hun uteksaminert. Denne høsten begynte hun i jobben som barnehagelektor.

– Jeg er glad jeg har funnet en jobb som så tydelig etterspør kompetansen jeg har, og der utdanningen min også blir satt pris på i kroner og øre. Men lektorstillingen er relativt ny, og jeg merker at det er mye som skal til for at den fungerer slik den er tenkt.

– Er det behov for ansatte med mastergrad i barnehagene?

– Ja, jeg mener det er viktig for at vi skal heve

den faglige kvaliteten. Jeg merker selv at jeg jobber på en annen måte enn før jeg tok mastergraden. Det kan selvsagt ha med personlig utvikling å gjøre, men jeg reflekterer annerledes enn før og omsetter teori til praksis på en annen måte.

Men skal det bli flere med mastergrad, mener Hedda at mye må gjøres.

– Det bør bli like vilkår for lærere i skoler og barnehager som tar etter- og videreutdanning. Barnehagelærere må få de samme ordningene, lik økonomisk støtte og lønn etter utdanningen de har. Man kan ikke forvente at barnehagelærere skal ta mastergrad uten å få noe igjen for det.

– Tror du at flere med mastergrad kan øke statusen til barnehagelæreryrket?

– Ja, men da er man nødt til å opprette flere stillinger og vise foreldrene hva det har å si for

Barnehagene som har ansatte med mastergrad, har i snitt **1,5 ansatte** med denne kompetansen.

Flest finner vi i større barnehager.

av styrerne oppgir at de lyser ut egne stillinger for barnehagelærere med mastergrad.

Illustrasjon: Adobe Stock/Kristin Slotterøy

Kilde: Spørsmål til Barnehage-Norge 2021

kvaliteten.

Hedda sier et stort personlig engasjement for faget er en forutsetning om man vil bli master.

– Et masterstudium er mye jobb. Men graden gir verdifull faglig utvikling, og kan også være et springbrett videre.

27-åringen tror utdanningen hennes kan være en døråpner til nye spennende stillinger i fremtiden.

Men foreløpig er hun godt fornøyd med å ha fått en av de få stillingene som finnes som barnehagelektor.

– Da jeg kom inn på avdelingen her en morgen ble jeg tatt imot av en gjeng som ropte «HEDDA!» så høyt de kunne med henda i været. Det skulle alle fått oppleve.

– Heller økt bemanning

Paal Christian (44)
tror ikke løsningen for
Barnehage-Norge er flere
ansatte med mastergrad.

– Jeg var frustrert over rammebetingelsene i barnehagen. Tanken var at med en mastergrad kunne jeg få tyngden jeg trengte for å påvirke mer, sier Paal Christian Bjønnes.

Han har akkurat fått unna lunsjen på kontoret i Trondhjems Asylselskap. Herfra leder 44-åringen sju barnehager med 140 ansatte i trøndelagsbyen. Og selv om stiftelsen har et litt snodig, gammeldags navn, er deres ambisjoner langt ifra avleggs. Målet er å være i «forkant når det gjelder utvikling og nytenkning innen barnehagesektoren i Trondheim».

– Ble det sånn? Ga mastergraden deg tyngden du trengte?

– Absolutt. Den ga meg nye karrieremuligheter, et større faglig nettverk og muligheten til å delta på arenaer sammen med beslutningstakerne i sektoren.

At det var der han skulle ende, var imidlertid ikke soleklart.

Ideen om å bli barnehagelærer fikk Paal Christian en vinterdag i 2005, da han var hjemme i pappaperm. Utenfor vinduet så han voksne ansatte og barnehagebarn boltre seg i akebakken. Tenk å ha en jobb der man kan leke, tenkte han. Så sluttet han i IT-bransjen og satte seg på skolebenken igjen.

– Jeg gikk inn i utdanningen med en idé om at jeg skulle få oppskriften på

barneoppdragelse og gikk ut som et forandret menneske, sier han.

Etter fire år som barnehagelærer meldte lysten seg til å lære enda mer. Da ble det mastergrad i førskolepedagogikk med fordypning i veiledningspedagogikk. Han husker tilbudet fra arbeidsgiver godt.

– Jeg ble møtt med et forslag om at jeg skulle ha bindingstid som ytelse mot at jeg fikk ulønnet permisjon og null økonomisk støtte. Det var selvsagt helt urimelig å godta.

Med mastergraden i boks fikk Paal Christian seg kjapt ny jobb som styrer i en enkeltstående barnehage. Der ble han i seks år, før han for et drøyt år siden startet i stillingen som daglig leder. Nå har han personalansvar for syv styreere i syv barnehager. Blant de ansatte er det fle e med mastergrad. Med den graden følger noe mer lønn, cirka 20.000 ekstra i året.

Målet er også at de skal oppleve at de får brukt kompetansen sin.

– De kan ha særskilt fagansvar, i arbeid direkte med barna, men også rettet mot kolleger, for å bruke kompetansen, sier han.

Om Barnehage-Norge har så stort behov for fle e med mastergrad, det er han likevel tvilende til.

– Kanskje kan fle e med mastergrad gi barnehagelæreryrket noe mer status eller legitimitet, men jeg tror ikke fle e ansatte med fle e år på skolebenken er løsningen i vår sektor. Jeg er mer opptatt av å øke grunnbemanningen og sørge for at fle e faktisk har barnehagefaglig utdanning, sier Paal Christian.

Jeg tror ikke flere ansatte med flere år på skolebenken er løsningen i vår sektor.

Paal Christian Bjønnes

- Rammene må bli mye bedre

Iselin (36) går ikke tilbake til barnehagen før mye har endret seg.

– Jeg startet på masterstudiet ved Oslo Met første gang i 2015, rett etter jeg var ferdig med bachelorgraden, forteller Iselin Dagsdotter Sæterdal.

Hun sitter på kontoret på Høyskolen i Innlandet, men har lagt bort forskningsarbeidet litt for å snakke om mastergrad. Selv har hun nesten to.

– Da jeg skulle bestemme meg for masteroppgave i 2017, opprettet Dronning Mauds Minne i Trondheim en helt ny mastergrad i barnekultur og kunstpedagogikk. Da bare måtte jeg søke meg over dit. Det er de estetiske fagene jeg brenner aller mest for.

Hun skrev masteroppgave om digital musicking, bruk av digitale verktøy og musikk, med de eldste barnehagebarna. Nå, som stipendiat på Hamar, forsker hun videre på samme tema med de yngste barna. Men midt oppi alt har hun også rukket å jobbe i barnehage.

– Jeg jobbet mens jeg tok mastergrad. Full tid i nesten fi e år, forteller hun.

I tillegg til å bruke nærmest alle kvelder og helger på studiene, tok hun også den økonomiske belastningen selv.

– Jeg fikk ulønnet permisjon fra jobb og måtte ta opp lån hos Lånekassen, vel vitende om at det ikke ville bli gjort om til stipend. Alternativet hadde vært å slutte i jobben, men det ville også fått store økonomiske konsekvenser, sier hun.

Det hadde vært annerledes om hun var lærer i skolen, med bedre muligheter for økonomisk støtte og vikarordninger.

– Som i så mange andre sammenhenger er det store forskjeller på hvordan systemet behandler lærere i skolen og lærere i barnehagen.

Systemet og rammebetingelsene er også grunnen til at hun søkte seg bort fra barnehagejobben.

– Grunnbemanningen er altfor dårlig. Jeg fikk ikke brukt kompetansen min sånn jeg mener vi må få brukt den om vi skal ta barna og pedagogisk kvalitet på alvor. De fle te dagene handlet det først og fremst om å komme seg gjennom dagen. Så dro jeg hjem med dårlig samvittighet

Jeg fikk ikke brukt kompetansen min.

Iselin Dagsdotter Sæterdal

for alt jeg ikke fikk gjort og alle jeg ikke fikk fulgt opp.

– Hva er viktigst, flere med mastergrad i barnehagene eller bedre bemanning?

– Begge deler er viktig. Flere med mastergrad vil bety fle e med faglig fordypning. Men om de skal få brukt kunnskapen sin, er bedre bemanning helt nødvendig. Uten en bemanningsnorm som gjelder hele åpningstiden, blir kompetanseløftet i barnehagen bare en politisk klisjé.

Lønn for relevant utdanning burde også vært selvsagt, mener Iselin.

– Meg bekjent er dette det eneste yrket der en ikke får lønn etter faglig kompetanse og utdanning utover grunnutdanninga. Dette må en forhandle om selv, og det er ingen selvfølge at det gir noe utslag på lønna. Det må på plass en lektorstilling for de med masterutdanning, sier hun.

Dersom barnehagelærere med mastergrad skal få brukt kunnskapen sin, er bedre bemanning nødvendig, påpeker Iselin Dagsdotter Sæterdal.

Må bli flere lektorstillinger

Evelyn (35) vil gjerne ha flere i barnehagene med mastergrad, men savner flere skreddersydde stillinger.

Selv forlot hun barnehagen i fjor til fordel for en prosjektstilling i etat for barnehage i Bergen kommune. Da hadde hun jobbet som pedagogisk leder i over ti år og tatt en mastergrad.

– Da jeg var ferdig med masteren min i 2019, gikk jeg først tilbake til pedleaderjobben. Min styrer var heldigvis lysten på å finne arbeidsoppgaver som gjorde at jeg fikk bruk for kompetansen min, så jeg fikk ansvaret for et utviklingsprosjekt kalt ReKomp, forteller Evelyn Eggum.

– Men det var også den eneste måten jeg fikk brukt utdanningen på.

Hun tror altfor mange barnehagelærere som tar mastergrad har det på samme måten.

– Problemet er at det ikke finnes noen retningslinjer eller egne stillinger og stillingsbeskrivelser. Det blir fort personavhengig i den enkelte barnehage.

Helst skulle hun sett at det fantes en lektorstilling i alle barnehager, og aller helst bør den være en tilleggsressurs, mener hun.

– Jeg tror barnehagene mister mange dyktige fagfolk i dag fordi det ikke er tilrettelagt for at de får brukt utdanningen sin. Det er direkte demotiverende for dem med mastergrad. Det beste hadde vært en ny organisering av barnehagene, der lektorenes ansvar først og fremst ville vært faglig utvikling i kollegiet.

Slik det er i dag blir det alltid et økonomisk spørsmål, mener Evelyn.

– Når det verken følger med penger eller konkrete mål med mastergradene, så stopper det der.

Hun tror flere med mastergrad i yrket ville løftet kvaliteten i barnehagene, og at det kan gi yrket en høyere status.

– Det stilles stadig flere krav til barnehagene. For at vi skal kunne oppfylle dem, og samtidig gi barna og foreldrene barnehager av høy faglig kvalitet, tror jeg vi er tjent med flere med mastergrad. Men det forutsetter som sagt en annen organisering, og ikke minst et annet lønssystem enn i dag.

– Hva er ditt råd til politikerne når de skal jobbe videre med strategiene?

– Det aller viktigste er at de involverer de ansatte i barnehagene i det videre arbeidet, slik at man kan definere hva mastergradsutdanningene skal brukes til, hva som følger med dem av rettigheter, og hvilken lønn og arbeidsoppgaver de med master skal ha.

Når det verken følger med penger eller konkrete mål med mastergradene, så stopper det der.

Evelyn Eggum

– Hvis flere barnehagelærere får mastergrad, tror du foreldre vil merke noen forskjell?

– Om bemanningen også blir bedre, ja. Da kan den faglige fordypningen en har fått gjennom master komme til sin rett fordi en får tid til å utøve yrket sitt på en god nok måte. Andre fordeler med reell bemanningsnorm er mer stabil personale og ikke minst at tilstedeværelsen i samspill og samhandling med barna ikke til stadighet trenger å bli avbrutt av andre gjøremål og oppgaver.

– Vender du selv tilbake til barnehagen en dag?

– Ikke som pedagogisk leder før det er bedre rammer på plass, selv om jeg ofte savner samspillet med barna. Men forskningen jeg gjør, skal være relevant for barnehagefeltet, og for å få til det mener jeg at jeg må være i kontakt med og en del av feltet jevnlig.

Illustrasjonsfoto: Marie Von Krogh

Foto: Antonio Balasco, Imago / NTB

Skolebarn marsjerer mot mafiaen

10. november fant et bakhold sted i fullt dagslys utenfor en skole i den østlige utkanten av Napoli, og en mann ble skutt i beina. Dagen etter marsjerte skolebarn og organisasjonen Libera, som vil motarbeide mafiaen, i byens gater.

Lærere og elever ranet i timen

Væpnede menn ranet lærere og elever under et helgeseminar på Georgetown High School i provinsen iKwaZulu-Natali.

SØR-AFRIKA: Skolen, som ligger i Pietermaritzburg, ble ranet 12. november. Ranerne stakk av med 20 mobiltelefoner og lommebøker, melder den nettbaserte nyhetstjenesten News24.

Ifølge nettstedet tok tre væpnede menn seg inn i lokalene etter å ha kuttet gjerdet. Politiets talsperson, konstabel Thenjiswa Ngcobo, sa de væpnede mennene tok 20 mobiltelefoner og lommebøker. Saken blir etterforsket.

Ifølge Mbali Frazer fra provinsens utdanningsmyndigheter truet de væpnede mennene

en sikkerhetsvakt med pistol og krevde nøkler til skolens kontorer. Da vekten og lærerne nektet å gi dem nøklene, avfyrte trioene skudd mot hengelåsene.

– Etter flere mislykkede forsøk på å ødelegge låsene, klatret de væpnede mennene over veggen for å få tilgang til klasserommene der elevene var opptatt i en studieøkt. De fraranet dem mobiltelefoner og kontanter, sier Frazer.

Ifølge henne er elevene alvorlig traumatisert av hendelsen.

– Samfunnet må hjelpe politiet med å identifisere disse kriminelle. Sikkerhet i skolen er ansvaret til alle i samfunnet. Hvis disse forbrytterne ikke arresteres, fortsetter de sine grusomme gjerninger, la Frazer til.

Utsikt over Pietermaritzburg, Sør-Afrika.

Foto: Michael Wittwer, Wikimedia Commons

Menstruasjon og menstruasjonsbeskyttelse er i ferd med å bli av-tabuisert i Japan.

Tabu står for fall

Skoler og firmaer lærer om menstruasjon.

JAPAN: For å spre forståelse og aksept har skoler og arbeidsplasser engasjert seg i utdanningsprogram som avmystifiserer menstruasjon, et tidligere tabu. De ønsker å hjelpe kvinner i fruktbar alder til et bedre liv. De ønsker også å kunne lagre bind, tamponger og menskopper om en naturkatastrofe skulle føre til mangel, skriver dagsavisen The Mainichi.

Produsenter av undertøy og sanitæartikler får stadig flere forespørsler om sine seminarer fra skoler og bedrifter.

- Jeg ble overrasket over at kvinner må bytte sanitærprodukter så ofte, sier Yunosuke Suzuki (16).

Han er elev ved Hongo Junior og Senior High School i Tokyo, der alle elevene er gutter, og deltok på et seminar om menstrua-

sjon på skolen i september.

Bak seminaret sto Be-A Japan, som produserer gjenbrukbart undertøy til bruk under menstruasjonen. Rundt 30 studenter, fra Hongo og andre skoler, deltok for å lære grunnleggende fakta om menstruasjon. De lærte blant annet om mengden menstruasjonsvæske og hvordan kvinner kvitter seg med beskyttelsen etter bruk.

Da en student spurte om bleier kan brukes hvis vanlig beskyttelse ikke er å få, sa firmaets sjef, Kumi Takahashi (47), at det har skjedd under naturkatastrofer.

Elever ved Shinagawa Joshi Gakuin Senior High School i Tokyo, en videregående skole for jenter, besøker nærliggende barneskoler der de forklarer elevene at «menstruasjon ikke er noe å være flau over».

Barnehage full av søppel

SVERIGE: I barnehagen Sinbad i Södertälje fylles uteområdet jevnlig med søppel på kveldstid og i helgene. All slags søppel lå spredt utover da Sveriges Television; svt.se, besøkte barnehagen.

- Hver dag begynner med at en ansatt plukker søppel, sier styrer Rawia Eltayeb til svt.se.

Barnehagen ligger i første etasje i en blokk med balkonger mot bakgården. Ifølge Eltayeb har de informert om problemet, uten resultat. Miljømyndighetene tar nå grep for å minimere forsøplinga, blant annet skal områdets vaktmestere gå ekstra morgenrunder ved førskolen.

Bøter og fengsel – skylder på uvitenhet

Direktøren i en privat barnehage på randen av konkurs utbetalte store summer til seg selv.

FINLAND: Hun er nå dømt til bøter og betinget fengsel av Västra Nylands tingrett.

Allerede i 2013 har den relativt nyåpnede private barnehagen i Esbo problemer med å betale regningene. Flere ubetalte skatteregninger går til inkasso. Etter hvert avslutter det innleide regnskapsselskapet samarbeidet grunnet ubetalte regninger. Direktøren selv mangler kunnskap om regnskapsføring, skriver svenska.yle.fi, den svenskspråklige delen av Yle, landets statlige selskap for fjernsyn og radio.

Derfor mangler regnskapet for de fleste av barnehagens aktive år. Husleie blir heller ikke betalt. Direktøren tar selv totalt drøyt 60.000 euro ut av selskapet, før selskapet slås konkurs. Hun hevder dette var lønn og at noe også gikk til strøm, mat og andre nødvendigheter. Til sitt forsvar sier hun at lovbruddene har sin årsak i uvitenhet.

Tingretten viser til at «lønnen» ikke stemmer med skattemeldingen. Prosedyrene for lønnsutbetalingene er ikke fulgt, men utbetalingene kan heller ikke klassifiseres som utbytte. Kvinnen hadde derfor ikke rett til å betale beløpene til seg selv som selskapets styre. Dessuten mangler kvitteringer for de «løpende kostnadene».

Direktøren er dømt til ni måneders betinget fengsel og til å betale ialt 27.000 euro til ulike kreditorer, de største er Skatteetaten, utleier av barnehagen og Finnvera.

I tillegg til ni måneders betinget fengsel må direktøren også betale i alt 27.000 euro til ulike kreditorer.

Hold deg oppdatert på:

UTDANNINGSNYTT.NO

Foto: Yahya Arhab, Epa / NTB

Midtveis-eksamen i krigsherjet land

En jemenittisk lærer overvåker en midtveiseksamen på en offentlig skole i hovedstaden Sana 15. november.

En av åtte skoler er uegnet til undervisning grunnet krigen.

JEMEN: Mange familier sliter med å sende barna sine på skolen grunnet den forverrede økonomiske situasjonen i det krigsherjede landet, ifølge

Unicefs estimater. Over fire millioner barn i skolealder trenger støtte for å få tilgang til utdanning. Det anslås dessuten at over 2000 skoler, én av åtte i landet, er rammet av konflikten og uegnet til bruk for undervisning. Mangel på sikkerhet i flere deler av landet er en av de største hind-

ringene for foreldre å kunne sende barn på skolen. Situasjonen forenkles heller ikke av at flertallet av offentlige lærere i grunnskolen ikke har motatt lønn på nærmest tre år, ifølge snl.no (Store Norske Leksikon).

Delstat innfører ett års allmenn førskole

Familier i sju områder i delstaten New South Wales (NSW) blir de første som drar nytte av innføring av et allment førskoleår.

AUSTRALIA: Barnehagetilbudet rulles ut tidlig i 2023, melder delstatens nettsted. Tilbudet utvides til flere steder før det fullføres i hele delstaten innen 2030. Regjeringssjefen for NSW, Dominic Perrottet, uttaler at den tiårige investeringen på 5,8 milliarder australske dollar i allmenn førskole er av en skala som ikke er sett før i delstaten, og vil være til nytte for de yngstes fysiske, kognitive, sosiale og emosjonelle utvikling: – Dette er en livsendrende investering for å sikre at barna våre drar nytte av et helt år med kvalitetsutdanning i barnehagen uten kostnad for foreldrene, sa Perrottet.

Foto: Jupiterimages / Freeimages

Innen 2030 får alle barn i New South Wales ett års gratis førskole.

Illfoto: Vitaly Ragulin/Wikimedia Commons

Alle russiske skuleelevar skal frå og med neste skuleår lære å handtere skytevåpen.

Grunnleggjande militæropplæring vert obligatorisk i skulen

Våpentrening kjem på timeplanen i alle russiske skular neste skuleår.

Tekst: Harald F. Wollebæk | hw@utdanningsnytt.no

RUSSLAND: Opplysningsminister Sergej Kravtsov stadfestar at opplæringsprogrammet «Grunnleggjande militæropplæring» vert innført som ein del av den obligatoriske undervisninga frå og med skulestart 1. september 2023.

Ifølgje nyhendebyrået RIA Novosti skal elevane mellom anna lære marsjering, bruk av skytevåpen og handgranat. Dessutan skal dei eldste elevane lære om samhandling mellom ulike våpengreiner i kamp, oppbygging av stridsvognavdelingar, ingeniørutstyr for soldatar og skytestillingar. Ifølgje ministeren skal dei endelege planane vere ferdige til nyttår.

Grunnleggjande militæropplæring var eit eige skulefag i Sovjetunionen. I haust foreslo fleire politikarar i begge kammera i nasjonalforsamlinga å innføre undervisning i dette på nytt, og det vart støtta både i Opplysningsdepartementet og Forsvarsdepartementet.

Ifølgje avisa Vedomosti foreslår Opplysningsdepartementet at «Grunnleggjande militær opplæring» skal omfatte til saman 335 timar, anten fordelt på årstrinna 5-9. eller på dei to øverste trinna 10.-11. Eit alternativt program er retta inn mot marinen, med 174 timar på 5.-9. trinn og 69 på 10.-11.

Lærermangel: En ny undersøkelse i regi av irske IPPN, et nettverk for skoleledere i grunnskolen, viser at rundt 900 grunnskoler; 27 prosent, mangler full lærerkvot. I Dublin mangler 65 prosent skoler full kvote, i Kildare 52 prosent og i Wicklow 46 prosent, ifølge independent.ie, nettutgaven til Irish Independent.

Aktuelt i verden er oversatt og tilrettelagt av: Ylva Törngren | yt@utdanningsnytt.no

Oppgitt lærer: – Foreldrene har ansvaret

Jaime Fontanet, lærer i videregående skole, sier han har studenter som verken kan trekke fra eller legge til.

PUERTO RICO: Fontanet har undervist i regnskapslære i åtte år, og han gir også privat undervisning i faget. I år skulle han undervise ved en ny skole og var spent på å møte elevene. Han oppdaget imidlertid at minst tre elever fra tre forskjellige klassetrinn ikke visste hvordan de skulle legge til eller trekke fra i en enkel matematisk ligning. Det skriver Clarín.com, en av verdens største spanskspråklige aviser, som har snappet opp lærerens raseri fra sosiale medier.

– Hvordan skal jeg lære bort regnskap hvis disse studentene ikke vet hvordan de skal trekke fra og legge til? sier Fontanet i videoen han har lagt ut.

– Foreldrene er de virkelige synderne, fortsetter han i en sterk oppfordring til fedre og mødre om å involvere seg mer i barnas utdanning.

– Hvem oppdrar dagens skuleelever? TikTok, Instagram, Facebook, Fortnite, Clash of Clans, hva mer? Elevene går ut på byen, men de snakker ikke med hverandre. De driver bare med telefonene sine, og i klasserommet må jeg samle inn telefonene før jeg kan undervise.

Han avsluttet med følgende kraftsalve: – Slutt med å la iPhone og Samsung oppdra barna deres!

Læreren innrømmet at pandemien hadde ført til forsinkelser i læringen, men når det gjaldt elevene hans, sa han at de skulle ha lært addisjon og subtraksjon før pandemien spredte seg tidlig i 2020.

Foto: Thomas Ulrich, Pixabay

En lærer i Puerto Rico oppfordrer foreldre til å oppdra ungdommene selv, i stedet for å overlate det til sosiale medier.

Hold deg oppdatert på:

UTDANNINGSNYTT.NO

SKOLESTART

God planlegging og åpen dialog gjorde at datteren Viola fikk en fin skolestart, melder foreldrene Espen og Monica Heggen Bergh. I dag er Viola en stolt 1.-klassing som stortrives med den nye hverdagen.

Grundig forberedelse ga resultater

**– Vi var veldig spente da Viola skulle starte
i 1. klasse, men det har gått som en drøm.**

Tekst: Magnhild Freuchen Foto: Ole Martin Wold

– Vi ønsker virkelig å rose alle involverte for den gode overgangen, sier trebarnsmor Monica Heggen Bergh (37) fra Buvika utenfor Trondheim.

To år før Violas skolestart begynte hun og mannen, Espen Heggen Bergh, å planlegge den og hvem som skulle trekkes inn, sammen med barnehagen. Skolen ble trukket inn halvannet år før skolestart.

Viola (6) er født med sykdommen *incontinentia pigmenti*. Den berører både sentralnervesystemet, hud, hår, øyne og tenner. To år gammel fikk hun også cerebral parese.

– Årene har vært knalltøffe for hele familien, med utredninger og masse usikkerhet. Fra første dag valgte vi likevel bevisst å stå på, tenke positivt og aldri gi oss. Det er nok mye derfor at Viola i dag er såpass motorisk aktiv og motiver, sier moren.

Fartsglad

Hun beskriver ei jente som elsker vinter og slalåm, fart og spenning. Viola fryder seg stort når hun sitter i en sit-ski som faren kjører.

– Ennå er det høyre øyet stabilt, men det er risiko for at Viola kan bli helt blind nå eller i puberteten. Hvert halvår er Viola derfor til kontroll ved Ullevål sykehus i Oslo.

I barnehagen hadde datteren assistent i 100 prosent stilling. Foreldrene roser de ansatte for den store og gode jobben de gjorde for å bidra til Violas utvikling.

Ved første kontakt med koordinator i kom-

munen fikk foreldrene beskjed om at de nok var vel tidlig ute. Etter å ha lagt frem tanker og bekymringer og hvor viktig en tidlig dialog var både for skolens og datterens skyld, ble de møtt med stor forståelse.

Foreldrene forklarte at de var engstelige for å «levere» datteren til et ukjent system, og at en tiltaksplan trengtes. Det første møtet fant sted halvannet år før oppstart. Spesialpedagog i barnehagen, spesialpedagog-koordinator i

kommunen, pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT), fysioterapeut, rektor og skolens spesialpedagog deltok.

Disse dannet en ansvarsgruppe som møttes hver femte måned, hvorav ett av møtene fant sted ved habiliteringssenteret for barn og unge ved St. Olavs hospital i Trondheim. Slik fikk alle et større innblikk i Violas situasjon og diagnoser, og kunne møte henne best mulig.

– Det var til god hjelp at Violas spesialpedagog i barnehagen støttet og oppmuntret oss til å få de ulike instansene på banen tidlig, sier Monica Heggen Bergh.

Tydelig dialog

– I starten var det veldig viktig for oss å tegne et tydelig bilde av hvem datteren vår er. Vi ville ytre et sterkt ønske om at hun noen måneder før skolestart fikk bli kjent med teamet rundt henne der, slik at hun slapp mange nye voksne i en ny, annerledes hverdag.

Monica er opptatt av at ærlighet, åpenhet og evnen til å lytte er nøkkelen til en god dialog her, men også å våge å stille konkrete krav, utfordre systemet litt og ikke gi seg så lett.

– Alle ønsker å møte barn og deres familier på en så god måte som mulig, men de vet kanskje ikke helt hvordan. Selv om vi nok til tider ble oppfattet som litt krevende, fikk jeg følelsen av at alle involverte forsto hvorfor vi handlet som vi gjorde.

– Hensikten vår var ikke å være masete, men lære bort all kunnskapen vi har om Viola,

Den lille leselupen gjør at alt blir forstørret, og er til stor nytte for Viola i hverdagen.

Vi så raskt at besøkene gjorde henne trygg.

Monica Heggen Bergh

slik at de som er sammen med henne, kan gjøre en så god jobb som mulig og føle seg trygge i sin egen rolle, påpeker Monica Heggen Bergh.

Hun tror de ble tatt alvorlig nettopp fordi de var så tydelige om forventninger, og om hva det ikke å bli hørt ville kunne føre til i møte med Viola som skolestarter.

– Da ville skolen fått ei jente som raskt ble sliten og frustrert, og dermed utfordrende og vanskelig å samarbeide med, sier Monica.

Ros også til Statped

Foreldrene ble invitert til skolen for å se det tiltenkte klasserommet, samt et eget rom for avslapning. Med på besøket var også representanter fra Statped.

– De kan virkelig sakene sine, og skolen var svært lydhøre overfor dem, sier Monica.

Statped påpekte blant annet at informasjon rundt tavlen burde minskes, slik at det blir mer oversiktlig for en svaksynt elev, og at solskjerming trengtes på et par av vinduene.

– Hverken skolen eller vi hadde tenkt på slike små detaljer, sier hun.

– Ikke minst at det var lurt å ha klasserom rett ved rommet for avslapning, slik at det er lett tilgjengelig når hun blir sliten, men ikke så synlig for de andre elevene at hun går inn dit, sier Monica.

– Engstet meg mer enn nødvendig

Et halvt år før skolestart ble Viola invitert til skolen én dag i uken for å bli kjent med de voksne, uteområdet og lokalene inne. Hun fikk lov til å ha med seg en venn.

– Vi så raskt at besøkene gjorde henne trygg.

I klasserommet har Viola fått sin pult plassert ut fra lysforhold og avstand til det som foregår ved tavlen.

De ga henne en følelse av at «her er jeg kjent», sier Monica Heggen Bergh.

Hun sier at hun i ettertid nesten må le litt av hvor nervøs hun var i fle e år, og hvordan skuldrene nærmest var konstant høye. For Viola trives godt som 1.-klassing.

– Jeg engstet meg trolig mer enn nødvendig. Ikke en eneste dag har jeg følt grunn til å være bekymret for ivaretagelsen av jenta mi.

Viola møtes av sin én-til-én-assistent ved ankomst, som ser henne, leker med henne og bidrar med trygghet hver dag. Ikke sjelden kommer ansatte bort til Monica ved levering eller henting og sier at de er imponerte over seksåringens stå-på vilje.

– Det varmer meg selvsagt å høre, og beviser for meg at de genuint ønsker å trygge og tilrettelegge best mulig i alle sammenhenger.

Forsiktig med hjelpemidlene

Mens det for de voksne fremsto viktig å ha på plass hjelpemidler som skråpulten tilrettelagt syn, og en stol ergonomisk tilpasset et barn

med cerebral parese, ga Viola første skoledag tydelig uttrykk for at hun ikke var enig med foreldrene i det.

– Viola ville ha det samme som de andre. Vi ble derfor enige med skolen om å fjerne hjelpemidlene en tid, og la barna på trinnet bli kjent med henne først, sier Monica.

– Det har fungert godt. Foreløpig har hun vanlig pult, hjelpemidler for synet og en liten elektrisk bil; en Raptor, på turdager. Barn rundt er nysgjerrige, men de trenger kun gode svar for å akseptere at noe er annerledes, legger Monica til.

Vennskap står for tur

Nå som skolehverdagen er godt i gang, står å bygge gode vennskap i fokus. Viola er kognitivt ei smart lita jente, men hun trenger god støtte i sosiale relasjoner, mye fordi hun henger etter sine jevnaldrende motorisk. Da er det viktig å involvere barna rundt og gi dem tid til å se henne som den morsomme og gode vennen hun er.

Viola viser stolt frem en tegning og hilsen hun har fått fra en klassevenninne.

– Det avhenger blant annet av tilrettelagt lek som ikke krever så mye fart. Her er skolen veldig flink til å involvere andre barn for at flest mulig skal bli kjent.

Monica legger ikke skjul på at all jobben de siste årene med tanke på Violas beste har vært krevende, men så verd det når de ser resultatet. Noe skolen også gir tydelig uttrykk for.

– De er takknemlige for åpenheten vår, at vi samarbeider og også lytter til deres forslag. Det er tross alt de som kjenner skolehverdagen. I dette har jeg møtt meg selv litt i døren og endret synet på noe.

– Som mor kjenner jeg barnet mitt best, men det betyr ikke at jeg alltid vet best, sier Monica Heggen Bergh.

Hindringer

Marthe Fredagsvik Skogstad er spesialpedagogisk koordinator i Oterhaugen og Børsa barnehager.

– Ansvarsgruppa med fysioterapeut, rådgiver fra PPT, fagarbeider, pedagog, ergoterapeut, Statped med fle

te har alle bidratt vesentlig til at denne overgangen gikk så bra som den gjorde, sier hun.

Hun peker på skolebesøkene, der andre barn fra barnehagen også deltok, som positive opplevelser for Viola.

Før skolestart var det likevel noen hindringer i planleggingen, ifølge spesialpedagogisk lærer Eli Berg: – Grunnet stort sykefravær og sårbare elever fikk vi ikke tid til å bli godt kjent med Viola før skolestart. At personalkabalen sjelden legges før ved årets slutt, er også et hinder. Heldigvis er Viola tillitsfull, så det gikk likevel veldig bra. Fysisk tilrettelegging har også vært utfordrende, fordi fle

te elever trenger egne rom til for eksempel hvile.

– Synspedagogen ga oss gode innspill om sittestilling og plass i lyttekrok, sier hun. Skolen skaffet også tusjer for bedre kontrast og leselupe. Kontaktlærer, faglærer og spesialpedagogisk lærer deltok på kurs om cerebral parese, synstap og i å tilrettelegge i gym for elever med svekket syn.

TIPS TIL SKOLEN

- Vær lyttende, nysgjerrig og imøtekommende.
- Vis at dere ønsker å gjøre det beste for barnet og foreldrene.
- Ha tett dialog med barnehage og gjennomfør overføringssamtaler.
- Delta i ansvarsgruppemøter.
- Ikke vær redd for å komme med forslag og ideer til løsninger.
- Kom med råd underveis.
- Sett dere inn i diagnosen til barnet, men husk at det som oftest er store individuelle forskjeller.
- Gi individuell oppfølging, og tilpass innkjøringsfasen etter ønsker og behov fra foreldrene.
- Tilby å skrive hyppige rapporter.

Kilde: Monica Heggen Bergh

TIPS TIL FORELDRE

- Start prosessen i god tid før skolestart.
- Vær åpne om hva dere som foreldre tenker og føler.
- Gi tydelig uttrykk for forventninger dere har.
- Vis forståelse for at skole og andre aktuelle instanser faktisk trenger god nok informasjon for å gjøre den beste jobben for ditt barn.
- Koble inn Barne- og ungdomshabilitering (HABU) ved behov.
- Vær lyttende, åpen for innspill og hør også på hva fagpersoner har å si. Du som forelder vet ikke alltid best i alle sammenhenger.
- Snakk gjerne med andre foreldre om tanker og erfaringer.
- Fortell om situasjonen på første foreldremøte.

Kilde: Monica Heggen Bergh

Det er så mye fukt i veggene at hvis de prøver å male, faller det bare av.

Gro Barlaug, lærer

I en serie saker skriver Utdanning om inneklimateproblemer i norske skoler:

utdanningsnytt.no/pusteproblemet

– Vi har sendt brev til politikerne, invitert på besøk og forsøkt å gi beskjed, men det skjer ingenting, sier Gro Barlaug, lærer og tillitsvalgt ved Stangeland skole.

Skolene bør rives men kommunene stempler dem som helsemessig tilfredsstillende

«Resterende brukstid bør ikke overstige fem år» er kommunens egen vurdering av Stangeland skole. Likevel har kommunen godkjent den etter lovverket som skal sikre barnas arbeidsmiljø. En rekke skoler i Norges største kommuner får godkjentstempel tross omfattende forfall.

Tekst: Jørgen Jelstad og Kari Oliv Vedvik Foto: Marie von Krogh

– I gangen på vei ned til den gamle sløydsalen er det så mye fukt i veggene at hvis de prøver å male der, faller det bare av, sier Gro Barlaug, lærer og tillitsvalgt ved Stangeland skole i Sandnes kommune i Rogaland.

I år fyller skolen hundre år, men byggene er ikke så gamle, selv om bygget som tidligere huset tekstilrom og sløydsal snart er 70-års-jubilant.

– Det gamle tekstilrommet var det verste. Der ble folk syke av å være og gikk med konstant hodepine.

I en tilstandsrapport fra kommunen står det om utvendig og innvendig slitasje og fuktproblematikk. Det står også om dårlig ventilasjon «som ikke lar seg utbedre uten å rive deler av bygget eller bygge på».

– En veldig vanlig grunn til at vi må sende elever hjem fra skolen, er vondt i hodet, sier verneombud og lærer Kenneth Knutsen.

Skolen er likevel godkjent etter det som ofte kalles barnas arbeidsmiljølov: «Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler». Dette lovverket skal sørge for å gi elevene et miljø som «fremmer helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold samt forebygger sykdom og skade».

Ifølge analysen fra kommunen er tilstanden på Stangeland skole så dårlig at «resterende brukstid bør ikke overstige 5 år». Byggene krever «total rehabilitering, sanering eller salg».

Hvorfor er da skolen godkjent som «helsemessig tilfredsstillende», slik kravet er i lovverket?

Forfaller – kommunene godkjenner

Kommunene er ansvarlige for at deres egne skolebygg er helsemessig tilfredsstillende. Hvis ikke, skal de miste godkjenningen etter lovverket, og byggene må utbedres. Det vil ofte utløse

Lærer og verneombud Kenneth Knutsen viser vei gjennom Stangeland skoles lokaler. – Skolebygget har stått på lista til kommunen i mange år, men det er hele tiden andre som går foran, sier han.

store kostnader for kommunene. Samtidig har de selv ansvaret for å kontrollere at lovverket blir fulgt.

Utdanning har spurt landets 20 mest folkerike kommuner om hvor mange skoler som ikke er godkjent etter forskriften om miljørettet helsevern. I disse kommunene fin er vi nærmere halvparten av grunnskoleelevene i Norge.

Svaret fra sju av kommunene er at alle skoler er godkjent. I åtte andre storkommuner er det kun én eller to skoler som mangler godkjenning. Da er det i all hovedsak snakk om nye skoler som kun venter på å få søknaden innvilget.

Kritisk forfall i over tusen bygg

Samtidig viser medieoppslag og tilstandsrapporter at skoleforfall er et betydelig problem. En rapport fra Multiconsult viser at det mest sannsynlig er over tusen skolebygg i Norge hvor forfallet er kritisk på fle e områder.

Men i de 20 mest folkerike kommunene, som drifter over 800 grunnskoler, er det nesten ingen skoler som mister godkjenningen på grunn av forfall og dårlig inneklima.

Ved Lunde skole i Fredrikstad har ansatte og foreldre varslet om uforsvarlige forhold i årevis med fuktproblemer, dårlig inneluft og generelt forfall. Skolen er likevel godkjent. Kun én av 31 skoler i kommunen mangler godkjenning.

På Hånes skole i Kristiansand sier foreldre at de skammer seg over å sende barna til den forfalle skolen. Men skolen er godkjent i likhet med alle andre skoler i kommunen.

I Tromsø har elever, foreldre og ansatte i over ti år varslet om uholdbare forhold på Tromsdalen skole. Men først i 2021 mistet skolen godkjenningen, som den eneste skolen i kommunen.

I Lillestrøm kommune er alle skoler godkjent. En tilstandsanalyse viser imidlertid at ni

av skolene er rødmerket med en tilstandsgrad mellom 2 og 3, hvor 3 er dårligste tilstandsgrad og tilsier alvorlige avvik. De kommunale byggene har et vedlikeholdsetterslep på 1,5 milliarder kroner.

Så hvor gode er kommunene egentlig til å passe på seg selv og sikre elever og lærere et forsvarlig arbeidsmiljø?

Bukken og havresekken

– Kommunen sitter på begge sider av bordet og skalter og valter med dette som de vil. Ingen tar tak i det. Da blir det til at man jukser med barnas innemiljø, og dette gjelder selvsagt også arbeidsmiljøet til lærerne, sier sivilingeniør Tore Andersen.

Han leder Norsk Forum for Bedre Innemiljø for Barn (NFBIB), en gruppe fagpersoner som har jobbet for bedre inneklima for barn i over 25 år.

Nå er han pensjonist, men han har lang erfaring fra å jobbe med miljørettet helsevern i både kommunal og statlig virksomhet.

– Vi kan ikke leve videre med denne tilsynsordningen. Den fungerer ikke, og det er godt dokumentert gjennom lang tid. Når staten får dokumentert at lover og forskrifter ikke følges opp av kommunene, må de foreta seg noe, sier Andersen.

Denne kritikken er ikke ny og ble bekreftet i en stor undersøkelse fra Helsetilsynet i 2019, hvor overskriften rett og slett var «Barnas arbeidsmiljø sikres ikke gjennom kommunenes tilsyn».

Helsetilsynet konstaterte lovbrudd i 42 av de 51 kommunene de kontrollerte. Hver fjerde førte ikke tilsyn på dette området i det hele tatt.

«Vi er bekymret for at dobbeltrollen kommunen har, gjør det vanskelig å ivareta tilsynsoppgaven på en god nok måte,» konkluderte Helsetilsynet.

Det er ikke verdig med de forholdene vi har i byggene nå.

Geir Tullin Mikalsen, rektor

En veldig vanlig grunn til at vi må sende elever hjem fra skolen, er vondt i hodet.

Kenneth Knutsen,
verneombud og lærer

– Vi har profesjonelle tilsyn for stort sett alt, fra brannsikkerhet og elanlegg til Mattilsynet og Arbeidstilsynet og så videre. Men ikke for barns innemiljø. Det er uholdbart, sier Andersen.

«Brukstil bør ikke overstige 5 år»

Når kommunene analyserer skolebyggene, er det vanlig å dele dem inn etter tilstandsgrad (TG) 0-3. Så også i Sandnes, som oppsummerer de forskjellige tilstandsgradene slik:

Tilstandsgrad 0: Nye eller totalrehabiliterte bygg.

Tilstandsgrad 1: Ikke behov for noe større vedlikehold eller oppgraderinger, men godt planlagt vedlikehold som støtter opp om lang levetid.

Tilstandsgrad 2: Byggene har passert 20

år, og det må gjennomføres oppgraderinger av tekniske installasjoner og verdibevarende vedlikehold. Har forsømt vedlikehold.

Tilstandsgrad 3: Byggene har passert 30 år uten eller med få oppgraderinger. Holder ikke standard fra byggeår, og det foreligger forsømt vedlikehold. Byggene må vurderes for total rehabilitering, sanering, eller salg. Resterende brukstil bør ikke overstige fem år når bygget har tilstandsgrad 3.

Tilstandsgrad 3 innebærer alvorlige avvik i bygningene som krever rask handling, og som ifølge en rapport fra Multiconsult «tilnærmet alltid har så dårlig tilstand at det vil bli påpekt avvik ved tilsyn».

Gjennomgang av kommunale tilstandsrapporter og rundspørringen til de 20 storkom-

munene viser at selv skoler med tilstandsgrad 3 som regel er godkjent som helsemessig tilfredsstillende.

Med unntak av én kommune: Bergen. Her er det 24 skoler som ikke har godkjenning. Mange av dem på grunn av alvorlige mangler i bygningsmassen.

Hvorfor skiller Bergen seg ut?

Mest sannsynlig fordi byen for ti år siden ble hengt ut som versting i en NRK Brennpunkt-dokumentar om skoleforfall.

– Ja, det ble en endring. Skoleforfallet kom på dagsorden, og politikerne prioriterte skolene høyere. Det ble satt av mer ressurser både til vedlikehold og til rehabilitering, sier Viviann Sandvik, avdelingsleder ved Miljørettet helsevern i Bergen kommune.

I Bergen er det høyst unntaksvis at en skole

På ett av arbeidsrommene til lærerne ved Stangeland skole står pultene tett i tett, og lufta blir fort dårlig. Mange av lærerne tar kontorjobbingen hjemme, fordi de ikke orker å jobbe her.

med tilstandsgrad 3 er godkjent.

– De fleste i kategori 3 er ikke-godkjente, sier Sandvik.

Tilsyn og brakkeluft

I Sandnes kommune er det også enkelte skoler som ikke er godkjent, men alle disse er nybygg eller rehabiliterte skoler som kun venter på å få innvilget søknaden. Ingen mangler godkjenning på grunn av uholdbare forhold på skolen.

Tre av skolene har tilstandsgrad 3. Alle er godkjent. Blant dem er Stangeland skole.

Rektor Geir Tullin Mikalsen har ledet skolen i 11 år, men vært lærer der siden 1992.

– Skolen så helt lik ut da jeg begynte. Det er ikke verdig med de forholdene vi har i byggene nå.

I Sandnes er ansvaret for tilsyn lagt til et interkommunalt samarbeid gjennom Rogaland Brann og Redning IKS. Her ligger avdelingen Miljørettet helsevern.

Siste tilsyn med Stangeland var i 2018. Da fant de en rekke avvik. Først to år senere var

Man jukser med barnas innemiljø og arbeidsmiljøet til lærerne.

Tore Andersen, leder i Norsk Forum for Bedre Innemiljø for Barn.

avvikene regnet som lukket, altså at det var gjort noe med problemene.

I siste oppfølging i 2020 skriver kommuneoverlegen at «behovet for en omfattende rehabilitering vil fortsatt være der selv om avvikene er lukket».

Men på papiret oppfyller skolen forskriften som sier at virksomheten skal ha tilfredsstillende inneklima, fremme trivsel og gi gode sosiale og miljømessige forhold.

Ved Stangeland var noe av løsningen etter tilsynet å sette opp et brakkebygg. Lærerne stusset da det ble lagt en skikkelig grunnmur til brakka.

– Da tenkte vi umiddelbart at «ok, den der kommer til å bli stående». Så brakka blir ikke borte, den, sier verneombud Kenneth Knutsen.

I den mørkebrune brakka henger tegninger i vinduene, med norske flagg og «Hipp hurra 100 år».

Knutsen, som selv har klasserom i brakka, leder an gjennom en trang gang hvor over 50 elever beveger seg inn og ut hver dag mellom

Rektor ved Trones skole, Mats Herholdt-Bjørnrå, håper på ny skole snart. – Enten må denne skolen totalrehabiliteres, eller så må den jevnes med jorda og det må bygges nytt, sier han.

I en tilstandsrapport fra kommunen står det blant annet at det på Trones skole har «vært lekkasje i administrasjonsfløy fordi tak har blåst av».

Hvis vi får et vedtak om ny skole, skal vi sprette alkoholfri sider på kontoret.

Mats Herholdt-Bjørnrå, rektor på Trones skole

timer og friminutt. På knaggene langs veggen henger ofte fuktig utetøy og sko.

– Jeg trodde at en ny brakke i det minste kom med god ventilasjon, men jeg oppdaget fort at det blir utrolig tett luft er, sier Knutsen.

Arbeidsrommene til lærerne er også en kilde til frustrasjon.

– Det blir veldig trangt, sier Knutsen og går inn i rommet hvor kontorpultene står tett i tett.

– Og ikke minst lufta, sier en av lærerne.

I hjørnet står vinduet på gløtt

– To vinduer kan åpnes, og de står oppe konstant, sier Knutsen.

Lærer og tillitsvalgt Gro Barlaug sier mange velger å ta med jobben hjem isteden.

– De orker ikke å jobbe på arbeidsrommene.

Rektor Geir Tullin Mikalsen mener ingen av kontorene tilfredsstiller kravene etter lovverket.

– Men det blir ikke gjort noe med det. Ingen andre yrkesgrupper ville godtatt det.

Nå anbefaler en arbeidsgruppe fra kommu-

nen å legge ned Stangeland skole, men elever, foreldre og ansatte ønsker ikke å miste skolen.

«Tak har blåst av»

Trones skole ligger litt lenger ned i gata i Sandnes. Den har også tilstandsgrad 3, men er godkjent. Siste tilsyn ved skolen var i 2018, hvor det ifølge kommuneoverlegen ikke ble påvist noen avvik.

Tilstandsrapporten fra kommunen forteller om «skader i betong og råteskader i trekledning», om maling som flasser og at «treverk rundt vinduer trekker vann». Det har «vært lekkasje i administrasjonsfløy fordi tak har blåst av».

I det nordlige bygget er det «ikke luftmengder etter dagens krav», og om det sørlige bygget står det at «ventilasjonen varierer» selv om tre anlegg er rimelig nye. Deler av bygningene har fortsatt belegg fra byggeår som «er slitt og inneholder trolig asbest». De beregner at det vil koste over 30 millioner kroner å tilbake stille byggene til standarden fra byggeår.

Rektor Mats Herholdt-Bjørnrå vil allikevel ikke svartmale situasjonen.

– At det er etterslep på vedlikehold kan alle se, men samarbeidet med Sandnes eiendom og drift av bygningene er bra. Vi har det bygget vi har, så må vi gjøre det beste ut av det, sier han.

Han har vært rektor ved skolen i ett år, men har jobbet som avdelingsleder siden 2008.

– Det har vært vesentlig verre her før. Vi fikk ny ventilasjon for noen år tilbake, og det hjalp på lufta. For oss er det totaliteten av vedlikeholdsetterslep som er problemet. Hver høst sitter jeg her inne i uvær og er redd for at taket skal fleire av, sier Herholdt-Bjørnrå.

Han mener det største problemet er mangel på universell utforming, særlig fordi skolen også huser en forsterket avdeling for elever med spesielle behov.

– Vi har bygninger som ikke er inkluderende.

Lærer og tillitsvalg ved skolen Elizabeth Flanagan sier lærerne er enige i at byggene er falleferdige.

Stangeland skole fyller 100 år i år. Rektor Geir Tullin Mikalsen har jobbet her siden 1992.
– Skolen så helt lik ut den gangen jeg begynte, sier han.

– Ikke en sertifisering som skal fornyes

Kommuneoverlege i Sandnes, Balpreet K. Sandhu, svarer i en e-post at godkjenning etter forskriften om miljørettet helsevern blir gitt ved oppstart eller vesentlige endringer i en skole.

– Det er ikke snakk om sertifisering som skal fornyes med en viss frekvens. Kommuneoverlegen fører regelmessig tilsyn med skolene for å vurdere om forskriftens krav etterleves. Påvises det avvik ved en skole, følges denne tettere opp til avviket er lukket, skriver Sandhu.

Han forteller at de har regelmessige møter med fagstaben i skoleadministrasjonen og eiendomsavdelingen for oppdateringer. Målet er tilsyn på skoler hvert tredje til femte år: – Prioriteringen justeres ut fra forhold ved skolen, resultat fra tidlige tilsyn med mer, skriver han.

– Men vi bruker ikke mye energi på det. Vi har et gammelt bygg, men det er vårt bygg. Vi trives på jobb og åpner vinduer når vi trenger å åpne vinduer, sier hun.

Rektor tror det vil skje noe nå, ettersom det er en prosess i gang med å omregulere tomten.

– Enten må denne skolen totalrehabiliteres, eller så må den jevnes med jorda og det må bygges nytt. Hvis vi får et vedtak om ny skole, skal vi sprette alkoholfri sider på kontoret. Får vi nei, blir vi selvsagt skuffet, sier han.

Fulle klasserom og elever som fryser

Sandnes kommune har brukt 1,4 milliarder kroner de siste 15 årene på nye og oppgraderte skoler, ifølge skolebehovsplanen. Allikevel er vedlikeholdsetterslepet beregnet å være rundt 500 millioner kroner.

Det kommunale drift selskapet Sandnes Eiendom understreker at denne summen kun innebærer å tilbakestille byggene til standarden fra byggeåret, ikke oppgradere dem til dagens krav og standard.

«Tiltakene er således et uttrykk for det forsømte vedlikeholdet som har skjedd i perioden fra byggene var nye og frem til i dag», skriver de i tilstandsrapporten. Det står også at lavt vedlikeholdsbudsjett gjør at de må omfordele midler fra nyere bygg til eldre bygg, noe som «vil føre til at nye bygg forfaller forttere enn tiltenkt».

Tillitsvalgt Gro Barlaug har jobbet ved Stangeland skole i 20 år: – Vi har sendt brev til politikerne, invitert på besøk og forsøkt å gi beskjed, men det skjer ingenting. Man gir litt opp etter hvert. Vi må bare godta det, sier hun.

Ikke bare er tilstanden på byggene dårlig, de mangler også plass til de rundt 550 elevene. De har knapt grupperom eller spesialrom. Lærerne forteller om tilfeller med 27 elever på 63 kvadratmeter.

– Jeg har hatt så fulle klasserom at jeg måtte plassere elever tett opptil luftekanalene på veggen for å få plass. Da får jeg tilbakemelding fra foreldre om at barna deres fryser i timene, sier Barlaug og rister på hodet.

– Og jeg vet jo det, men jeg har ikke noe valg.

Verneombud Kenneth Knutsen forteller at noen på et møte nylig sa «Når skal vi lærere sette foten ned?».

– Men hva mer kan vi gjøre? Vi har prøvd. Skolebygget har stått på lista til kommunen i mange år, men det er hele tiden andre som går foran.

– Bygger nytt og lar det forfalle

Både Riksrevisjonen og et statlig ekspertutvalg har tidligere påpekt at noen andre enn kommunene selv burde føre tilsyn med skolebyggene.

Flere kommunale tilsynsordninger har gjennom historien blitt overført til statlige tilsyn fordi de ikke har fungert godt nok.

– Mattilsynet og Arbeidstilsynet var lenge kommunale, og det samme gjaldt fle e andre tilsynsordninger. Alt ble flyttet ut av kommunene etter hvert. Det som har blitt igjen, er miljørettet helsevern for barn. Det må også løftes ut og få en egen myndighet og egne budsjetter, sier Tore Andersen i Norsk Forum for Bedre Inne-miljø for Barn (NFBIB).

Han viser til at Riksrevisjonen allerede i 2005 påpekte at kommunene ikke bør ha ansvaret for tilsyn med egne bygg. Et statlig ekspertutvalg, Eikeland-utvalget, konkluderte med det samme i 2004.

– Noen må eie feltet

Han mener en stor andel av norske skoler og barnehager drives i strid med forskriften, men at det bare får skure og gå.

– Hadde kommunene gjort som de skulle med drift og vedlikehold av bygningene, hadde vi ikke hatt store inne-klimaproblemer. Men tradisjonen i skolesektoren er at man bygger nytt, så lar man det forfalle og bli så dårlig at man må bygge nytt igjen.

Seniorforsker ved Avdeling for bygnin-ger og installasjoner ved Sintef, Sverre B. Holøs, mener også noe bør gjøres.

– Tjue års erfaring med forskrift for

miljørettet helsevern i barnehager og skoler viser at det får lite effekt hvis ikke en etat eier feltet og følger det opp, sier Holøs, som har forsket på inneklimateproblematikk i mange år.

– Statlig tilsyn løser ikke problemet

Fagsjef for inneklimate, HMS og miljørettet helsevern Norges Astma- og Allergiforbund, Kai Gustavsen, har selv vært involvert i fle e kommunale tilsynsprosesser.

– Jeg har vært med på å stenge klasserom grunnet dårlig inneklimate og fukt og muggsopp sammen med helsesjefen i kommunen, og man blir ikke populær.

Han sier det fort oppfattes som en utgift post og sand i maskineriet for administrasjonen i kommunen når klasserom eller skoler stenges av kommunens tilsynsmyndighet.

Samtidig tror ikke Gustavsen at en statlig tilsynsordning er løsningen.

– Tilsyn skal vi ha, men det viktigste er at det må skje noe innenfra i organisasjonen. Internkontrollen i kommunene må fungere slik den er tiltenkt. Lokal handling må omsette gjeldende lover og forskrifter i praktisk handling og synlige resultater slik at det blir bærebjelken i systemet. Vi må få ressurspersoner i systemet til å forstå at lovverket må følges og etterleves, sier han.

Han etterlyser mer støtte og veiledning til kommunenes avdelinger for miljørettet helsevern, som fører tilsynene i dag, slik at de kan iverksette nødvendige tiltak.

– Vi må bli bedre til å kommunisere at tilfredsstillende inneklimate ikke bare handler om nytt skolebygg, men også riktig drift og edlikehold.

Det får lite effekt hvis ikke en etat eier feltet og følger det opp.

Sverre B. Holøs, seniorforsker

Lek og læring i et nevroperspektiv

Av Charlotte Lunde og Per Brodal

Hvordan gode intensjoner
kan ødelegge barns læreryst

Universitetsforlaget

154 sider

Solid systemkritikk

Forfatterne stiller viktige spørsmål om barns muligheter til lek.

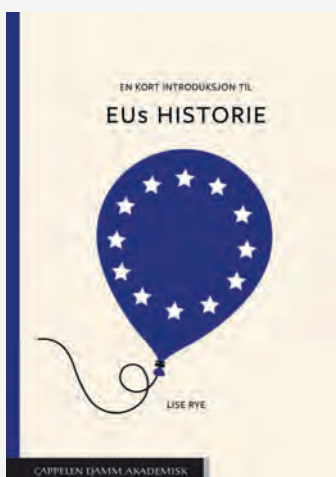
Anmelder: Ingeborg Tveter Thoresen, tidligere rektor og førstelektor ved Høgskolen i Vestfold

Kunnskap bør deles på tvers av fag og disipliner. Sjelden skjer det som i denne boka. Forfatterne er leger; Charlotte Lunde fra barne- og ungdomspsykiatrien, og Per Brodal, professor i nevrobiologi. De har en «felles interesse i og bekymring for vilkårene i dagens samfunn for barn og unges utvikling». «Læring foregår overalt og hele tiden», sier forfatterne, som også minner om at læring og lek ikke trenger begrunnes vitenskapelig. Men vitenskap kan si noe om lekens grunnleggende *betingelser* for læring. Det er bokas ærend. Lekens *betydning* for læring formelig «ropes» fram gjennom forfatternes faglighet. De ser nemlig at lekens vilkår er nedvurdert og ikke minst truet ved strukturelle endringer i samfunnet.

Boka gir kunnskap om hjernen og hjerneforskning. Med faglig og pedagogisk presisjon og nærhet til eksempler maner forfatterne til respekt for kompleksiteten både i hjernens utvikling og for samspillet mellom mennesker, når barns utvikling tematiseres. Boka bør være grunnleggende faglitteratur for lærere i skole og barnehage.

To av de fem kapitlene i boka er samfunnskritiske. I det første, «Bekymringsmelding – fratar vi barn lærerysten?», begrunnes og konkretiseres bekymringen. Viktige spørsmål reises om selve systemet og læringsmiljøer, der barn er frarøvet mange muligheter til lek, fordi livet er institusjonalisert og voksenstyrt, og hverdagen digitaliseres. Mulige langtidsvirkninger drøftes.

Dessuten loses leseren gjennom tre kapitler om «Hjernen, læring og lek» (kap. 2) der faguttrykk

En kort introduksjon til EUs historie

Av Lise Rye

Cappelen Damm Akademisk

155 sider

Poengtert og velskrevet om EU

Lise Rye gir en saklig beskrivende framstilling av et stridstema.

Anmelder: Jan Oscar Bodøgaard, historiker

Knappt noen politiske spørsmål har skapt slik politisk debatt i Norge som forholdet til EEC/EF/EU. Det er nesten beundringsverdig at noen gir seg i kast med å forsøke å gi ei framstilling av EUs historie. Faren for da å bli stemplet som enten ja- eller nei-tilhenger vil være stor, og i så fall kan framstillinga raskt bli omtalt som et part-sinnlegg. Historikeren Lise Rye makter imidlertid i «En kort introduksjon til EUs historie» nettopp å være saklig beskrivende i sin framstilling, også når mer problemfylte tema behandles.

Fra 1951, da Kull- og Stålunionen ble opprettet av Frankrike, Vest-Tyskland, BeNeLux-landene og Italia og frem til dagens EU med 27 medlemsstater, har det europeiske samarbeidet blitt stadig tettere, mer omfattende og overstatlig. Gjennom folkeavstemninger i 1972 og 1994 har Norge valgt ikke å slutte seg til EU, men har en tilknytning

gjennom EØS-avtalen, som ifølge Rye har som konsekvens at «vi har et forhold til EU som er langt mer omfattende enn kunnskapen vår om det samme fenomenet». Det er denne mangelen på kunnskap om EU Rye ønsker å gjøre noe med. Om det i antall sider ikke er en stor bok Rye har skrevet, er imidlertid «En kort introduksjon til EUs historie» en velskrevet og velegnet kilde til kunnskap om og forståelse av hvordan EU har utviklet seg og hvilke aktører som har virket inn.

Rye organiserer framstillinga rundt det hun omtaler som «EU-samarbeidets fortellinger om seg selv». Disse fortellingene, eller *prosjektene*, ordner Rye i en kronologisk og tematisk rekkefølge: Rettsfellesskapet, Fredsprosjektet, Det økonomiske fellesskapet, Rettighetsfellesskapet, «Unionens bankende hjerte» (det indre markedet), Demokratiprojektet, Unionsprosjektet, Solidaritetsprosjektet og Verdifellesskapet. Dette gjør at framstillinga beveger seg fremover

TRE FAVORITTAR

og sakkunnskap fra hjerneforskningen forklares og anvendes ikke minst med gode illustrasjoner av hjernens celler og hjernenettverk. Derneft presenteres «Grunnleggende forutsetninger for læring» (kap. 3) der motivasjon, oppmerksomhet, emosjoner og hva som kjennetegner et godt læringsmiljø drøftes.

I kapittel 4 er temaet «Lekens betydning for barns læring og utvikling», med egenmotivasjon som et grunntrekk ved leken. Men trygg tilknytning og sosial lek er også grunnleggende for barns utvikling. Det vises til lekterapi, som er Lundes fagfelt. Bokas siste kapittel tar blant annet opp sårbarhet og motstandsdyktighet, dessuten forhold mellom arv og miljø, epigenetikk, og hva som kan skje gjennom blant annet for mye stress, som barnehage og skole kan påføre barna.

Boka underbygger fagfolks påpeking av politiske feilvalg i barnehage- og skolepolitikken og er en utfordring til å snu – for barnas skyld.

i tid, med oppklarende drøftinger av spørsmålene som står sentralt i de ulike prosjektene.

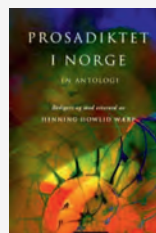
I EU-samarbeidet har mange aktører spilt avgjørende inn, og Rye drøfter hvordan nasjonalstater, organisasjoner og enkeltpersoner har hatt betydning. Det er interessant når hun viser hvordan Volvo-direktør Pehr G. Gyllenhammer i 1982, da Sverige ikke var medlem, tok initiativ til å skape et felles europeisk marked, for slik å styrke stillinga til europeiske industriselskap på verdensmarkedet. Og ti år senere kom Maastricht-traktaten, som omformet EF til EU: en politisk, økonomisk og monetær union.

De eksemplene Rye bruker for å utdype og samtidig konkretisere framstillinga, er gjerne med relevans til den betydning EEC/EF/EU har hatt for innbyggerne i «utenforlandet Norge». Her er hun tydelig når hun understreker EUs betydning, men uten at hun står fram som agiterende talsperson for eller mot norsk medlemskap.

Samtidslyrikk i klasserommet

Av Kjersti Rognes Solbu og Jon Opedal Hove (2017)

Prosadiktet i Norge

Henning Howlid Wærp (red.) 2002

Ordbøkene.no
Språkrådet/
Universitetet i Bergen

Skap diktappetitt!

Sakprosa: I denne boka finn du fleire gode tankar om diktlesing og diktundervisning, og gode undervisningsopplegg som ofte er konkrete og gjennomførbare for elevar som ikkje nødvendigvis les mykje dikt. Kanskje gjer dei det meir etter arbeid med denne. Boka kan gje nokre gode tips til norsk-lærarar som grublar på korleis dei kan lukkast med dikt i klasserommet.

Vis elevane ein litt gløymd sjanger!

Skjønnlitteratur: Ein annan sjanger som kan vere takksam å arbeide med i ei klasse, er prosadikt, ein sjanger som gjerne er kort, men ofte språkleg vidunderleg, og kanskje lettare å lese enn lyrikk i mange tilfelle. Elevane kan prøve seg på å skrive slike tekstar sjølve også. Denne antologien inneheld flotte tekstar av Edvard Munch, Knut Hamsun, Sigbjørn Obstfelder, Tor Ulven, Gro Dahle og mange, mange andre.

Med denne vert du aldri målbunden!

Nettstad: Ein god ressurs med eit enormt ordtilfang som er gratis og lett å bruke. Ordbøkene.no viser bøyingsformer, tyding og bruk og faste uttrykk. Det er viktig å vise elevane at det er inga skam i å slå opp eit ord ein lurar på.

Anders Fitje

lektor ved Firda vidaregåande skule på Sandane

Debattinnlegg kan ha en lengde på opptil 7000 tegn (inkludert mellomrom).

Husk tittel og ingress.

Tips: Både tittel og ingress bør være konkrete og gi uttrykk for en mening.

Oppgi navn og telefonnummer når du sender inn innlegg. Legg gjerne ved et digitalt portrett (minimum 0,5 MB), med navn på den som har tatt bildet.

Redaksjonen forbeholder seg retten til å redigere og kutte i bidragene.

Ill.foto: Silviu, Pixabay

LÆRERUTDANNING

Lærerstudiet er dessverre for sl

Læreryrket er viktig, krevende og ikke et yrke der man kan gå for halv maskin. Derfor er det trist at lærerstudiet ikke holder mål.

Norske lærere (og kanskje andre folk også?) drømmer om finske tilstander, der lærerne har et respektert yrke og man kaprer noen av samfunnets skarpeste inn i skolen. Dette blir vanskelig så lenge inngangsporten til yrket er så uattraktiv.

Jeg fullførte lærerstudiet for 5.-10. trinn ved Universitetet i Tromsø (UiT) i år, og jeg kjenner en del som nylig også er ferdig med lærerstudier rundt omkring i landet på ulike nivå. Felles for lærerstudiene i Norge er at de år etter år kommer ut omtrent på bunn av studiebarometeret; spørreundersøkelsen om hvor fornøyde studenter er

med eget studium. Hvorfor?

Jeg har ikke fasit, men deler hva jeg har lagt merke til i disse fem årene på universitetet. Lærerstudiet er altfor slapt. Mine venner på medisin, politihøyskole og psykologi lærer mer i løpet av to år enn jeg gjorde på fem år. Jeg liker å lære, men må dessverre si at det var lenge mellom hver gang jeg følte at nå lærer jeg virkelig noe nytt, særlig i fellesfag som pedagogikk. Det finnes unntak her også, med lærere som gjorde en hederlig innsats, men de generelle forventningene til meg som student var veldig lave. Man merker knapt at man

**Meningene
dine er viktige
for oss!**

Send ditt bidrag til:
debatt@utdanningsnytt.no

apt

studerer ved et universitet.

Hadde det ikke vært fint om lærere var kjent for å kunne forstå folk med ulike politiske ståsted, livssyn og nasjonalitet? Ville det ikke vært nyttig om lærere var oppdatert på behov i næringslivet, kunne mye om demokratiet vårt og barns psy-

Lærerstudiet er altfor slapt. Mine venner på medisin, politihøgskole og psykologi lærer mer i løpet av to år enn jeg gjorde på fem år, skriver innsenderen.

kologi? De fleste av disse temaene behandles veldig overflatisk, og vi fikk svært sjelden besøk av eksperter på disse feltene. Til tross for at de hadde kontor et steinkast fra lærerbygget. Dannelse blir bare et pynteord.

Dette henger også sammen med punktet over, men fortjener et eget avsnitt: Det er så mye snakk om at lærere skal være med å danne elever gjennom skolegangen, men lærerstudiet tilbyr i veldig liten grad en mulighet til dannelse for studenter. Vi diskuterte knapt tema rundt å leve godt som menneske og ta gode valg i livet, eller hva et godt samfunn er. Som lærer er man lovpålagt å kunne gi elevene dannelse i tråd med kristne og humanistiske verdier, men vi har aldri lest noe bibelsk litteratur og knapt lest noe fra vår humanistiske arv. Det lille vi har lest av tenkere, er ofte fra den postmoderne, gjerne franske epoken av menneskets tenkning, som alene gir et snevert syn på verden, etter min mening.

Jeg mener læreryrket er viktig, krevende og på ingen måte et yrke der man kan gå for halv maskin. Derfor er det trist at lærerstudiet ikke holder mål sett i forhold til hva yrket krever. Jeg tror de fleste som begynner på et studium, har lyst til å lære mye og utvikle seg som person. Dersom man hever kvaliteten på lærerstudiet, kan man kanskje hanke inn flere som har litt ambisjoner i livet. Til deg som vurderer lærerstudiet vil jeg si: Kjør på, men engasjer deg for all del i mange ting utenfor studiet, for dannelsen må du finne et annet sted.

Fred Even Hellenes
nyutdannet lærer

Det er trist at lærerstudiet ikke holder mål sett i forhold til hva yrket krever.

Fred Even Hellenes

QUIZ I UTDANNING

Ill.: A. Thormann, J.W. Cappelen's forlag 1911

Feilaktig sangtittel

I quizen på Utdanningsnytt.no uke 43/2022 har dere med spørsmålet «Hvem har skrevet teksten til «På låven sitter nissen»?»

Til opplysning: Sangen heter «Nissen og rottene», eller «Nissen og rotterne» med Margrethe Munthes egen skrivemåte fra datiden.

Siden Utdanningsforbundet står for kunnskap og opplæring, burde dere operere med korrekt tittel hvis dere skal spørre om denne sangen. Jeg er fullt klar over at Munthes tittel ikke er så kjent, men det er ingen grunn til å slutte å bruke den. Snarere tvert imot. Hun ville at sangen skulle hete «Nissen og rotte[r]ne» og ga den den tittelen - da burde man bruke den. Spørsmålet kunne vært formulert slik: «Hvem har skrevet sangen «Nissen og rottene», populært kalt «På låven sitter nissen»?». Da ville alle skjønnet hvilken sang dere mente, og samtidig ville man ivarettatt Munthes åndsverk gjennom å bruke korrekt tittel. Kanskje noen ville lært noe også.

Jeg legger ved skjermdump fra Nasjonalbibliotekets digitale eksemplar av boka «Saa leker vi litt! Sang- og gymnastikleker» fra 1911, der nevnte sang første gang er å finne.

Julie Lyngstøl
musikklærer

OVERSTYRING AV SKOLEN

Tillitsreformen kan forandre skolen

Skal vi klare å rekruttere og holde på lærere fremover, må vi stanse overstyringen av skolen. Vi må sammen rydde opp i lærernes og ledernes oppgaver, og vi må gi større faglig handlingsrom i førstelinja.

Utdanning handler dypst sett om tillit. Samfunnet må ha tillit til at barn, unge og voksne får god utdanning. Ingen skal være i tvil om at ledernes og lærernes lojalitet først og fremst ligger hos barnehagebarn, elever og studenter. Derfor er en tillitsreform også avhengig av at elever får stor grad av medvirkning.

Ikke alle problemer som kommer til uttrykk i skolen, kan løses av lærere. Forventningene til hva skolen skal kunne løse av problemer har økt. Disse kommer fra ulike myndigheter, politikere, organisasjoner og interessegrupper. Samtidig har det blitt mer detaljstyring, aktivitetsstyring og resultatstyring. Flere lærere og ledere opplever at det er blitt vanskeligere å bruke sitt profesjonelle skjønn til å bestemme hvilke metoder, verktøy og arbeidsformer som skal brukes i skolen. «Den norske skolen er blitt som Ikea, der alle produktene er de samme, og oppskriften leveres i ferdigpakker», har en lærer sagt.

Dårlig styring kan ta motivasjonen fra titusenvis av velutdannede og engasjerte lærere. Skal vi klare å rekruttere og holde på lærere og ledere fremover, må vi stanse overstyringen av skolen. Vi må sammen rydde opp i skolens oppgaver og vi må gi større faglig handlingsrom i førstelinja. Derfor må vi styre skolen på en annen måte enn i dag.

For at skolen skal være et godt sted for læring og utvikling for elevene, og en god arbeidsplass, er vi også avhengig av tillit mellom myndigheter, skoleeier, skoleleder og lærere. Lærerstreiken har vist oss at det må gjøres noe med tilliten i skolen.

En tillitsreform kan hjelpe oss et steg på veien:

For det første: Vi bør ha få, tydelige og relevante mål og forventninger. Vi bør redusere aktivitetsstyring og unødvendige rapporterings- og dokumentasjonskrav. Regjeringen har for eksempel satt ned et partssammensatt offentlig utvalg, Kvalitetsutvalget, som jobber med å vurdere hvilke prøver, tester og dokumentasjonskrav som trengs.

For det andre: Vi må dyrke det profesjonelle

Lærerne opplever for ofte å sitte igjen med ansvaret for langt mer enn de faktisk kan ta ansvar for.

skjønn. De ansatte i skolen, både ledere, lærere og andre yrkesutøvere, må ha tid og tillit. Med bestemmelsen må styrkes på alle nivåer. Dette må skje både gjennom bedre partssamarbeid og gjennom en anerkjennelse av læreres faglige handlingsrom. Vi vil jobbe for økt bruk av tillitsbasert ledelse og styring. Det er et paradoks at samtidig som lærerne har fått lengre utdanning, har rommet for å bruke det faglige skjønn blitt mindre. Sånn kan vi ikke ha det.

For det tredje: Vi må se på skolens oppgaver, hvem som initierer oppgavene, og hvem som løser dem. Laget rundt eleven og lærerne er viktig. Lærerne opplever for ofte å sitte igjen med ansvaret for langt mer enn de faktisk kan ta ansvar for. Vi trenger flere yrkesgrupper i skolen som kan være med å løse oppgavene.

For det fjerde: Vi må sørge for et etter- og videreutdanningssystem som legger til rette for karriere- og kompetanseutvikling. Vi er opptatt av bredere muligheter for videreutdanning, ikke bare matematikk, norsk og engelsk. Derfor var

det riktig å stoppe den såkalte avskiltingen av lærerne. Regjeringen vil sammen med partene innføre et nytt system for etter- og videreutdanning for lærere i 2025.

Det er regjeringen som har lovet en tillitsreform i Hurdalsplattformen. Noen venter at regjeringen skal fortelle hva reformen skal innebære, men tillitsreformen er ikke en tradisjonell ovenfra-og-ned-reform. De gode løsningene har ledere, lærere, og de som jobber i skolen. Førstelinjen vet hvor skoen trykker. Derfor må tillitsreformen vokse nedenfra.

Vi vil legge til rette for arenaer der alle parter kan komme med innspill, både lokalt og nasjonalt. Da håper vi mange vil melde seg på. Ellers vil ikke en tillitsreform lykkes.

Tonje Brenna
kunnskapsminister (Ap)

Steffen Handal
leder i Utdanningsforbundet

Ill.foto: M. Sundt

LÆRERPROTEST 1977

Du kødder ikke med lærere i tide og utide!

Alle skal til Odda! Friedrich Engels var der sommer'n 1890. Sjøl tok jeg turen våren 2018 i forbindelse med kompisen hans Karl sin 200-årsdag 5. mai det året. Grandtanta mi, Liv Arctander Due (1904-1998), var der i 1931. Søstera til mormor.

Etter krigen var hun lærer på Majorstuen skole i Oslo til hun gikk av med pensjon og vel så det. Aldri gift, og uten eget avkom. Men regner vi med skoleunga, og de var mange oppigjennom, var hun langt fra barnløs. «Liv(et) i en taugstump» står det skrevet under vedlagt bilde, med fyllepenn. Sprek dame. Ikke skvetten.

Nei, ikke skvetten verken slik eller sånn. En vakker vårdag i 1977 spaserer hun hjem fra Majorstuen skole og til leiligheten sin i andre etasje i Sorgenfrigata, låser seg inn, og dér, i stua hennes, sitter det to menn i hatt og frakk, i sofaen hennes. De er fra Overvåkinga. Hvorfor?

Derfor: «Gunvor Galtung Haavik (1912–1977) arbeidet ved sykehusene i Bærum, Odda og Oslo, og i krigsårene ved sykehuset i Bodø, hvor hun gjennom sitt arbeide kom i kontakt med russiske krigsfanger.» (Wikipedia)

Haavik ble som kjent arrestert anklaget for å være russisk spion i januar 1977. Hun døde i Drammen kretsfengsel av «hjertesvikt» i august samme år, før saken skulle opp i november.

Noen tids bekjentskap i yngre år var altså nok til å få disse herrerne på uanmeldt besøk. De låste seg inn sjøl, for å poengtere at slikt var de i stand til. Tante Liv fikk imidlertid ikke hjerteproblemer. Hun jagde dem i stedet på dør. Du kødder ikke med lærere i tide og utide!

Ola Bog, forfatter

Foto: Privat

– «Liv(et) i en taugstump» står det skrevet under her, med fyllepenn. Sprek dame. Ikke skvetten, skriver innsenderen om lærer og grandtante Liv.

DET LILLE EKSTRA

Gjennom kopieringsavtalen kan skolene supplere læremidlene ved å kopiere fra for eksempel bøker, aviser og innhold på internett. Slik kan lærerne tilpasse undervisningen, være oppdatert, dekke spesielle emner, søke inspirasjon eller skape en personlig vri på et opplegg.

Vi snakker om «Det lille ekstra».

Kopinor

Les mer på kopinor.no/skole

LÆRERUTDANNING

Heldigvis er firerkravet i matematikk for lærerstudenter opphevet!

Skrotingen av firerkravet kan bidra til å unngå at elever blir undervist av ukvalifiserte.

**Kronikk av
Geir Martinussen**

tidligere lærer i
grunnskolen og
lærerutdanner i
matematikk ved
Oslo Met – Stor-
byuniversitetet

Illustrasjon
Tone Lileng

I Utdanning nr. 11 skriver Høyre-representanten Ingrid L. Storebø at «elevene fortjener firerlærere». Hun vil tilbake til, og utvide, ordningen som ble innført i 2017, men ikke gjelder lenger.

I 2016 vedtok daværende regjering, Høyre, KrF og Venstre, med FrP som støtteparti, at det fra 2017 skulle innføres krav om minimum karakteren fire i matematikk fra videregående skole for alle søkere til lærerutdanning, uansett hvilke fag de ville spesialisere seg i og undervise i. Dette var til tross for at KrF uttalte seg klart mot en slik ordning, og at Anders Tyvand, daværende skolepolitisk talsperson i KrF, i klare ordelag ga uttrykk for at dette var en feilvurdering fra regjeringens side.

Likevel ble nok KrF presset til å inngå en avtale med regjeringen om å gi støtte til en sak partiet var helt uenig i. Flertallet i regjeringen hevdet at karakteren fire i matematikk ville være nødvendig for at studentene skulle være i stand til å forstå helt grunnleggende ting som statistikk og generelle sammenhenger.

En naturlig forventning var selvsagt da at de selv hadde toppkarakter i matematikk fra videregående skole. Slik var det slett ikke! Da de fikk spørsmål om karakterene sine, nektet syv av statsrådene å avsløre sin karakter, mens noen oppga at de ikke husket. Fire av dem som svarte, hadde så svake karakterer at de ikke ville ha kommet inn på lærerstudiet. Dessuten var det flere som ikke hadde oppnådd karakter i matematikk i det hele tatt.

Fagmiljøene advarte

Et meget viktig moment i denne saken er at Kunnskapsdepartementets eget rådgivende organ, Følgegruppa for lærerutdanningene, den gangen advarte sterkt mot innføring av et firerkrav i matematikk. Følgegruppa framhevet at hvis det skulle innføres krav, burde det heller være antall skolepoeng som skulle vektlegges, og at det ville være meget uheldig med spesielle krav i enkeltfag.

Fagmiljøer, lærerutdannere og utdanningsinstitusjoner uttalte seg også sterkt imot ordningen. Det samme gjorde Pedagogikkstudentene i Utdanningsforbundet.

De mente at det heller kunne settes krav om 40 skolepoeng, og at ingen fag skulle ha spesialordninger.

En mistenkt arbeidsulykke

Likevel vedtok regjeringen at kravet om fire i matematikk skulle gjelde fra 2017.

Det er helt utrolig at daværende regjering valgte å se bort fra advarslene og de klare faglig funderte rådene! Kan det være grunn til å anta at dette firerkravet var en arbeidsulykke blant byråkratene i Kunnskapsdepartementet?

Mange mener at mye kan tyde på det, blant annet siden daværende kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (Høyre) i Dagsrevyen 7.8.2017 uttalte at elever med 3, endog 2, i matematikk fra videregående kan bli dyktige lærere. Det har han helt rett i – og det er det mange eksempler på. At han til tross for dette klare ut-sagnet gikk inn for firerkravet, synes uforståelig. Hva mener du i dag?

Tidligere minister for forskning og høyere utdanning, Henrik Asheim, (også Høyre) uttalte 5.3.2021 i Dagsnytt18 at det er snittet fra videregående som er det viktigste, og at han ikke er i tvil om at utdanningsinstitusjonene gir studentene den kunnskapen de trenger. Likevel poengterte han utrolig nok at det ikke ville være aktuelt å fjerne firerkravet så lenge Høyre var i regjering. Fra tiden da Kristin Clemet (Høyre hun også) var utdanningsminister og fram til høsten 2017, skviset ikke kravene ut en rekke velkvalifiserte og gode læreremner. Da var kravet tre i norsk og matematikk og 35 studiepoeng fra videregående.

Opphevet av Ap/Sp-regjeringen

Fra i år ble heldigvis det absurde firerkravet skrotet av den nåværende regjeringen.

Kommende lærere bør nok ha brukbare karakterer fra videregående, men selvsagt må karakterkravene være fornuftige. Nåværende regjering vedtok at kravet til lærerstudenter skulle være minst 40 skolepoeng og tre i norsk og matematikk fra videregående. Dette kravet stemmer godt overens med det både det nevnte rådgiv-

4

3

2

1

0

0

14.11
R
22

ningsorganet for Kunnskapsdepartementet, Følgegruppa for lærerutdanningene, fagmiljøene, utdanningsinstitusjonene og Pedagogikkstudentene gikk inn for i 2016.

Før vedtaket i 2016 hadde omtrent en tredel av studentene lavere karakter enn fire i matematikk, men de fleste gikk likevel ut som meget gode lærere. I tiden etter 2017 ble svært mange velkvalifiserte studenter utestengt fra lærerstudiet. Det gjaldt også mange med toppkarakterer i blant annet norsk, engelsk og samfunnsfag, men fire i det ene og tre i det andre matematikkemnet fra videregående.

Toppkarakterer til ingen nytte

Ett konkret eksempel, av mange, er en søker som hadde godt over fem i snittkarakter, seks i både norsk, engelsk og samfunnsfag, og fire i det ene matematikkemnet og tre i det andre. Søkeren ønsket ikke å bli matematikklærer, men ville utdanne seg i filologiske fag. Til tross for stor mangel på kvalifiserte lærere ble også hun, som et svært dyktig læreremne, utestengt fra muligheten til å ta lærerutdannelse.

Et annet eksempel er en søker som også hadde over fem i snittkarakter, og tre og fire i matematikkemnene, og som ville ha kommet inn på de aller fleste studier, men som ble utestengt fra lærerstudiet – selv om førsteønsket hennes var å bli lærer i språk- og samfunnsfag.

Alle partier har gitt uttrykk for hvor viktig det er at alle elever får undervisning av kompetente lærere. Likevel undervises svært mange elever av ufaglærte, og det gjelder særlig elever som får spesialundervisning, og som har desidert størst behov for velkvalifiserte lærere.

Dyktige undervisere

I 18 år har jeg vært lærerutdanner i matematikk ved Oslo Met – Storbyuniversitetet.

Svært mange av mine studenter begynte på studiet med lavere karakter enn fire i matematikk fra videregående. Alle kom seg greit gjennom studiet, mange med toppkarakter i matematikk, og er i dag særs dyktige lærere – også i matematikk.

Som grunnskolelærer i 30 år har jeg hatt svært mange dyktige kolleger som så vidt klarte den gangens relativt beskjedne krav til matematikkarakter, men som har vist seg å være særdeles dyktige undervisere i både norsk,

engelsk, samfunnsfag, livssynsfag med mer.

Det viktige for lærerstudentene er motivasjon, grunnleggende forståelse, og det som undervises i fagene (inklusive matematikk) ved lærerutdanningen på universitet eller høyskole. Det er der de lærer det de skal undervise elevene i, samt hvordan undervisningen skal foregå – fullstendig uavhengig av karakteren fra videregående skole!

Som lærerutdanner i 18 år kjenner jeg mange dyktige lærerutdannere som har gitt uttrykk for at med et slikt matematikkkrav ville de ikke ha kommet inn på lærerstudiet. I dag gjør de en særdeles god jobb som lærerutdannere, i andre fag enn matematikk.

Fyller ledige studieplasser

Det er stor mangel på kvalifiserte lærere i Norge. Det er grunn til å håpe at skrotingen av det absurde firerkravet, og ikke minst at det kommer en brukbar lønnsøkning for lærere, samt at det jobbes intenst for at det skal utdannes flere kvalifiserte lærere, vil føre til at elevene unngår å ha ukvalifiserte undervisere, slik situasjonen i dag dessverre er for mange elever.

Faktum er at i dag er det totalt flere hundre ledige studieplasser på lærerutdanningsstedene, og fortsatt undervises mange elever av ufaglærte.

Mange lærerutdannere mener at opptakskravene må settes ytterligere ned, og at det stoles på at det studentene lærer i lærerutdanningen er det som teller, uavhengig av karakterene fra videregående skoler, tilsvarende det Høyre-representanten Asheim har gitt uttrykk for.

Det vesentlige er at studieplassene fylles opp, noe som vil føre til en bedre, og nødvendig, dekning av kvalifiserte lærere!

Det vesentlige er at studieplassene fylles opp.

Skolefrukt med fordeler

Mange foreldre er flinke til å sende med frukt og grønt i matboksen til elevene, men skoledagen er lang og for mange kan det være godt med noe mer å spise i løpet av dagen. Skolene kan selv velge hvordan de ønsker å organisere og legge opp til utlevering av Skolefrukt. Med en fruktpause, for eksempel før eller etter storefri, kan elevene få nyttig energi og unngå sultne mager og slitne hoder.

Skolefrukt kan også bidra til at elevene spiser 1 av 5 anbefalte frukt og grønt om dagen, allerede på skolen. Undersøkelser har vist at Skolefrukt kan føre til økt inntak av frukt og grønt hos elever som ikke abonnerer, men som går på skoler som har en skolefruktordning. Kan det være større fokus på frukt og grønt på skolen som gjør at flere har med seg frukt/bær hjemmefra?

De fleste elever på skoler der de har skolefruktordning er fornøyd med tilbudet. De opplever at det er variasjon i frukten og at det blir utdelt frukt som de fleste liker. Staten subsidierer ordningen med kr 1,50 per stk, slik at tilbudet koster foresatte/skolen/kommunen kr 3,80 inkl. mva per frukt/grønt. Gratis kjøleskap for oppbevaring av Skolefrukt og gratis fruktasser for håndtering av frukt på skolene er inkludert.

Nytt konsept – større valgfrihet

For at elevene skal få enda større valgfrihet har vi nå laget et konsept der elevene vil kunne velge type frukt eller grønnsak (små gulrøtter i pose). For at skolen ikke skal ha for mye merarbeid er det fortsatt kun én type som deles ut per dag. Dette konseptet kalles Fruktpause. Skolene kan selv velge hvilken ordning de ønsker å ha på sin skole, vanlig Skolefrukt eller det nye konseptet.

Nyttig energi med Skolefrukt

Skolefrukt på SFO. Grunnskoler i Norge med barnetrinn har, under visse forutsetninger, mulighet for å ha Skolefrukt på SFO- og få subsidien til kr 1,50 per stk. Les mer om mulighetene og forutsetningene på skolefrukt.no.

ØFG OPPLYSNINGSKONTORET FOR FRUKT OG GRØNT

 Helsedirektoratet

Skolefrukt.no

VOLD I OSLO-SKOLEN

Foto: Jørgen Jeistrad

Clemens Saers fortjener unnskyldninger fra egen skole, rektor og etatssjef, mener innsenderen.

Fortjener mer av unnskyldninger

Den voldsutsatte lektoren, Clemens Saers, som i flere år har kjempet i retten og i media for sin sak, fikk omsider på sin 71 års fødselsdag en formell og personlig beklagelse fra Oslo bystyre og ordfører Marianne Borgen. All honnør til henne for det. Men her har man ilt langsomt!

De av oss som har fulgt saken, vemmes. Boken Saers har skrevet, «Lærer på liv og død», er rystende lesning om en Kafka-prosess. I tillegg til overfallet, skaden og smerten, er de manglende rutinene, mangel på empati på egen skole og manglende inngripen fra egen rektor og etatssjef det mest rystende. Herfra bør en unnskyldning komme i tillegg til ordførerens. Måtte dette aldri skje igjen!

Terje Bjørø

tidligere rektor i Oslo-skolen

INKLUDERING

De evnerike elevene blir ofte gle

Det er viktig at evnerike elever anerkjennes og blir sett, slik at de får den tilrettelagte opplæringen de har krav på. Da må vi først lære mer om temaet.

Gjennom fire års lærerutdanning har jeg lært om mange ulike læreverser. Likevel er informasjonen om de evnerike elevene/de med stort læringspotensial fremdeles mangelfull.

Også mine erfaringer som lærer på barneskole er bakgrunn for denne meningsytringen.

Begrepet inkludering kom inn i norsk skole med læreplanverket L-97; grunnskolen skulle være inkluderende og ha rom for alle. I opplæringsloven for skolen står det at inkludering skal være for at alle elever skal ha tilhørighet til en klasse og ta del i fellesskapet (Utdanningsdirektoratet, 2022). Årsaken er blant annet at det er viktig for å verdsette mangfoldet av elever. Mangfoldet skal være en ressurs. Læringsmiljøet skal tilpasses mangfoldet. Opplæringsloven sier videre at en av forutsetningene for et godt læringsmiljø er blant annet at elevene føler tilhørighet til et fellesskap. Tilpasset opplæring skal være for alle elever og skal skje gjennom variasjon og tilpasninger innenfor fellesskapet, ifølge loven. Tilpasset opplæring gjelder for hele opplæringstilbudet og omfatter derfor både den ordinære opplæringen og spesialundervisningen.

Opplæringsloven har et eget lite avsnitt om elever med stort læringspotensial. Her påpekes det at tilpasset opplæring betyr å tilrettelegge for de med stort læringspotensial. Dette omfatter både de som leverer høyt, men også de som har potensial til det.

Får disse elevene opplæringen de har krav på? Blir de anerkjent og sett?

Før jeg begynte på lærerutdanningen, hadde jeg aldri hørt om de evnerike elevene. Det var først da jeg skrev bacheloroppgave om temaet at jeg lærte noe om det. Elevene med stort læringspotensial opplever ofte at de ikke er en del av et læringsmiljø som gir dem nok utfordringer, og som igjen ikke gir motivasjon. Det er viktig at disse elevene anerkjennes og blir sett, slik at de får den tilrettelagte opplæringen de har krav på. Da må vi først lære mer om temaet. Til nå har jeg hørt mye om vansker blant elever; elever med at-

ferdsproblemer, elever med språkvansker, elever med andre fagvansker, med flere. Jeg hører fortsatt svært lite om elever med stort læringspotensial. Det blir ofte snakket om at lærere må huske på disse elevene, at de også har krav på tilpasset opplæring og tilrettelegging på lik linje med elever med læreverser. Likevel lærer vi lærere lite om elevgruppen, og slik det er nå, ser jeg ikke hvordan de inkluderes i norsk skole.

Utdanningsdirektoratet har en egen side om denne elevgruppen, men det å lese kort om hva som skal til for å finne ut hvilke elever det gjelder, er ikke nok. Lærere jeg har snakket med om dette, sier de sliter med å identifisere de evnerike elevene.

Konsekvenser av manglende identifisering og dermed manglende tilrettelegging og tilpasning kan vise seg i form av atferdsproblemer, konsentrasjonsvansker, underbygning og dårlig skolemotivasjon. Det er derfor kanskje lettere å legge vekt på at eleven har vansker, enn at eleven er et «resultat» av manglende oppfølging, inkludering og tilrettelegging. Da må identifisering, tilrettelegging og tilpasning starte et sted, og dette stedet kan være først og fremst å få mer søkelys på elevgruppen og mer kunnskap om hva som skal til for å finne dem og hjelpe dem.

At elever med stort læringspotensial klarer seg selv, at de allerede er utstyrt for å oppnå suksess og at man heller skal bruke ressursene på vanskeligstilte elever, er ikke en uvanlig holdning. Men

Lærere sliter med å identifisere de evnerike elevene.

Vi lærer lite om evnerike elever, og jeg ser heller ikke hvordan de inkluderes i norsk skole, skriver innsenderen.

er ikke en slik holdning mer ekskluderende enn inkluderende? Det er absolutt viktig å tilrettelegge for vanskeligstilte elever og elever med funksjonshemning. Når man setter inkludering og tilpasset opplæring i fokus, burde ikke dette da gjelde også for de evnerike? Forskning viser at konsekvensene for elever med stort læringspotensial kan bli like alvorlige som for elever med andre typer særskilte behov.

Skoleflinke elever og evnerike elever er ikke det samme, men to ulike grupper hvor de skoleflinke presterer godt, leser pensum, gjør det de skal. Ofte har de også et godt forhold til lærerne sine. Evnerike elever konsentrerer seg gjerne om det de oppfatter som viktig og interessant. De svarer ikke bare på spørsmålene de får, men de diskuterer gjerne detaljert rundt spørsmålene. Identifisering av elever med stort læringspo-

tensial er derfor viktig, men ikke minst vanskelig. Selv om jeg viet bacheloroppgaven til å skrive om evnerike elever, har jeg ennå ikke nok kunnskap til å hjelpe disse elevene på riktig måte. Jeg vet ikke hvordan jeg skal skille dem ut fra andre elever. En større del av utdanningen burde absolutt handle om disse elevene. Inkludering og tilpasset opplæring er ikke enkelt i en travel hverdag. Begrepene er ikke entydige, ofte motstridende.

Jeg kjenner selv på stresset ved å ikke strekke til for mangfoldet i min egen klasse, men jeg merker også godt at søkelyset er på vanskeligstilte elever, mens de evnerike elevene ofte blir glemt. Er det slik det skal være i en inkluderende skole for alle?

Katrine Austdal

adjunkt ved Hovinhøgda skole i Fetsund og masterstudent ved Høgskolen i Innlandet, avd. Hamar

RUSSEFEIRING

Honnør til Ullern-rektor

Ullern videregående skoles rektor Torill Røeggen fortjener ros for sammen med elevrådsleder å ha gått ut til skolesamfunnet og media og både kritisert dagens russefeiring og kommet med konstruktive tiltak lokalt.

Det er meningsløst at russefeiring skal planlegges i flere år før elevene er avgangselever. Og det er enda mer meningsløst at elever blir splittet og at mange blir ekskludert. Enorme summer brukes på noen skoler på russebusser, musikkanlegg og russetreff. Aktiviteten foregår, tro det eller ei, parallelt med innspurten før standpunkt-karakterer settes og eksamen avvikles. Utallige elever har mistet vurderingsgrunnlaget og måttet ta et kostbart år om igjen. Aller verst er det, som rektor Røeggen påpeker, at utestengelse går på elevers psykiske helse løs. Elever fortviler, gråter, gjemmer seg og mister læringslysten.

Det er viktig at rektorer og inspektører nå står frem. Kultur og tradisjon på skolene er forskjellig. Noen steder har det utartet, åpenbart på den ellers meget gode Ullern videregående skole, på andre skoler er feiringen mer moderat, og enkelte steder har man sågar «T-bane-russ». I videregående skole er foreldrekontakten ofte svekket. Her må rektoren, gjerne etter påtrykk fra etatsdirektør, trekke foreldre inn og ansvarliggjøre dem. Og skolene selv må gripe fatt i utskeielsene og utstøtelse av elever og ikke kun tenke omdømmetap. Å ta tak er en lederoppgave, og på politisk nivå må man må vurdere tiltak blant annet med eksamensavvikling noe tidligere for å forhindre at elever mister fotfestet. Skolen har selv sagt også ansvar for lærernes arbeidsmiljø på skoler der russefeiring tar overhånd.

Terje Bjørø

mangeårig rektor i videregående skole

Kilder:

Utdanningsdirektoratet. (2022). Tilpasset opplæring. <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/tilpasset-opplaring/>

Visste du at annonser hos oss sees av 274 000 lesere?

Bestill annonser for 2023 nå

Utgivelsesplan

annonsefrist/utgivelsesdato

1	14. desember / 13. januar 2023
2	25. januar / 10. februar 2023
3	22. februar / 10. mars 2023
4	22. mars / 14. april 2023
5	26. april / 12. mai 2023
6	24. mai / 9. juni 2023
7	28. juni / 18. august 2023
8	23. august / 8. september 2023
9	20. september / 6. oktober 2023
10	18. oktober / 3. november 2023
11	15. november / 1. desember 2023

Annonsekontakt:

Mona Jørgensrud i HS Media.
E-post: mj@hsmedia.no

utdanningsnytt.no/annonser

UKRAINA

Skolegang i mørke og kulde

Den russiske krigføringen mot Ukraina retter seg nå mer og mer mot sivile mål.

Den russiske krigføringen mot Ukraina retter seg nå mer og mer mot sivile mål som blant annet strøm- og vannforsyning, etter manglende framgang på slagmarken hvor ukrainske styrker nå rykker fram.

31. oktober ble landet rammet av 50 raketter, og Kyivs ordfører kunne opplyse at nå var 80 prosent av byens befolkning uten vann. Tidligere opplyste president Zelenskij at over 30 prosent av energisektoren var ødelagt av russiske droner og missiler, noe som også førte til rasjonering andre steder.

Som pensjonert lærer undrer jeg meg på hvordan det er mulig å gjennomføre undervisning og skolearbeid under slike forhold i mørke og kalde omgivelser mens russiske missiler og droner daglig rammer ukrainske byer og landsbyer og sprer død og ødeleggelse.

Heller ikke kultursektoren slipper unna russiske målrettede angrep. 26 oktober kunne FN-organisasjonen Unesco opplyse at 207 slike steder var rammet: 88 religiøse steder, 15 museer, 76 historiske bygninger og 10 bibliotek.

Vinteren nærmer seg i Ukraina, og den kan være kald. Målet med de siste dagers angrep kan være å spre frykt og håpløshet og forsøke å splitte befolkningen og de ukrainske myndighetene. Man håper på den måten å tvinge ukrainske myndigheter til å inngå en avtale med Russland på russernes premisser. Resultatet gjenstår å se, Europas nest største land holder mest sannsynlig fortsatt stand. Det ukrainske forsvaret og sivilbefolkningen har en helt annen moral og forsvarsvilje enn tvangsutskrevne russiske ungdommer uten særlig militær bakgrunn.

Men andre land er også i faresonen. I skyggen av Ukraina-krigen fortsetter Russland sin snik-okkupasjon av Georgia. Den foregår på den måten at russiske «grense»-styrker mellom Georgia og Sør-Ossetia setter stadig opp flere piggrådgerder på «grensen», men stadig lenger inn på georgisk territorium. Ifølge EUs observatørstyrke gjelder det blant annet rundt landsbyene Dvani, Knolevi og Khurvaleti nord i Georgia på grensen mot det russisk-okkuperte Sør-Ossetia.

Kilder: NRK.no, Nettavisen, Georgia today og Kyiv Post.

Nils Tore Gjerde

Vi kan for lite om det som virkelig teller

Vi kan ingenting om skolevegring, men vi kan gi deg en grundig innføring i mayaindianernes tallsystem. Dette skremmer oss.

Vi har nå fullført tre år i lærerutdanningen. På denne tiden har vi alle skrevet en håndfull fagtekster, og vi har god kunnskap om det ene og det andre. Spør oss om forskjellen på behavioristisk og sosiokulturell læringsteori, og vi gir deg et godt svar. Spør oss om hvordan referere til Apa 7 på riktig måte, og vi viser deg det gjerne. Spør oss om hvordan regne ut integraler eller regne om fra mayaindianernes tallsystem til det babylonske tallsystemet, og vi gir deg en grundig innføring.

Vi kan derimot ikke svare deg når det gjelder hvordan håndtere en elev med skolevegring. Eller hvordan tilrettelegge for en elev med Aspergers, ADHD eller angst. Vi kan heller ikke svare deg på hvordan best mulig gjennomføre et foreldremøte, med mindre de fem punktene vi lærte i tredje året er nok. Vi mener at alt dette skyldes at dagens lærerutdanning er problematisk og mangelfull.

Et problem er praksisordningen. Som fremtidige lærere har vi bemerkelsesverdig lite praksis i forhold til andre utdanninger, som eksempelvis vernepleierutdanningen. I løpet av en femårig lærerutdanning har vi rundt 862 timer praksis, mens en vernepleierstudent har omtrent 1125 timer praksis over tre år. Om under to år står vi i et klasserom med ansvar for opp til tretti elever. Vi har aldri deltatt på et foreldremøte eller holdt en elevsamtale. Vi har aldri opplevd hva vi skal gjøre dersom en elev trenger hjelp fra eksterne samarbeidspartnere. Derimot har vi lært teorien vi kan vente oss i læreryrket. Problemet er at det vi har lært, sjelden stemmer overens med hvordan det faktisk fungerer i praksis. En ting er å kunne memorere en liste over hvordan et foreldremøte bør se ut, noe annet er å faktisk få observere og delta på et realistisk foreldremøte. Våre over 800 timer praksis er for lite praksisnære til at vi får erfaringene vi trenger.

Et annet problem er utdanningens vurderingsformer. Forfatterne av denne kronikken dekker hele karakterskalaen. I tre år har vi kun hatt eksamener der det teoretiske pensumet har stått i fokus, der vi gjennom intens pugging har gulpet opp mest mulig kunnskap på kortest mulig tid. Er

vi heldige, får vi kanskje ett litt beskjedent spørsmål på slutten om hvordan vi kan lære bort faget til elevene, og endelig får vi vist en brøkdel av vår undervisningskompetanse. Vi har hørt at vi blir vurdert i praksis, men hva blir egentlig vurdert? Vi har erfart at så lenge vi ikke er helt udregelige, møter opp til hver undervisning og smiler til alle vi ser, er dette mer enn godt nok for å bestå praksis. Vi syns det er skremmende at praksis, det desidert viktigste i lærerutdanningen, er det fremtidig arbeidsgiver får minst innsyn i. Det vi har erfart er at hvem som helst kan bli lærere og undervise fremtidens elever, så lenge man puffer seg til gode karakterer og klarer å oppføre seg de få ukene vi er ute i et klasserom.

Er tredje problem er fagenes oppbygging. Ved studiestart får vi velge to fag på 60 studiepoeng, og senere ett fag på 30 studiepoeng. Sistnevnte er i seg selv ikke et problem, problemet er derimot hvordan lærerutdanningen prioriterer fagets innhold. Istedenfor at vi får litt kunnskap om alt som trengs for å undervise i faget, får vi dybdekunnskap i noen få temaer. Vi kan for eksempel alt som skjedde i USA for 250 år siden, men det som skjedde i Europa under 2. verdenskrig for 80 år siden, kan vi svært lite om. Det vil si at det elevene faktisk viser litt interesse for, er det vi som fremtidige lærere kan fortelle minst om. Dette gjør at vi, i tillegg til å ha lite praktisk erfaring med foreldremøter, elevsamtaler og tilrettelegging for elever med ulike behov, om to år vil stå i et klasserom med for lite fagkunnskap. Vi synes elevene fortjener bedre enn dette.

Disse tre problemene skyldes i stor grad politikken. I 2017 kom regjeringen med kravet om femårig utdanning for alle lærerstudenter. Målet var en større fagforydning, bedre praksis og en større sammenheng mellom disse. Tre år senere viser studiebarometeret at lærerstudentene er de minst fornøyde studentene i hele landet, ifølge Utdanningsnytt.no 29.1.2020. Vi har fått mye kunnskap, men det hjelper ikke hvis vi ikke får testet ut hvordan vi bruker denne kunnskapen i praksis. Og trenger vi all den kunnskapen vi besit-

Foto: Jupiterimages/Freemimages

Er vi kompetente nok? Vi er ikke så sikre på det, skriver forfatterne og etterlyser mye mer praksis.

ter? Trenger vi som ungdomsskolelærere å ha fordypning i trigonometri, amerikanske presidenter og avansert setningsanalyse? Kunne ikke heller regjeringen brukt midlene på å få de fire årene mer praksisnære? I stedet for å legge til enda et år med en for lite praksisnær lærerutdanning. Alt vi vil, er å bli verdens beste lærere og forbilder for fremtidens elever, men slik ting er i dag, blir dette vanskelig.

Om under to år har vi ansvaret for en skoleklasse. Grunnlaget vårt er kompetansen fra altfor lite praksis, skriving av mange ulike fagtekster, oppgulp av informasjon på muntlig eksamen og altfor lite kunnskap i enkelte fag. Er det oss dere ønsker å ha som kontaktlærere for barna deres? Er vi kompetente nok? Vi er ikke så sikre på det. Vi har lært mye i løpet av disse tre årene, men det er ingen tvil om at vi kan for lite om det som virkelig teller.

Julie Ehl, Sigurd Berg Jensen og Andrine Braathen

Følg oss på
instagram

utdanningsnytt

Rediger profil

Utdanningsnytt

Utdanning

Vi gir deg de viktigste nyhetene og de beste reportasjene fra barnehage og skole.
www.utdanningsnytt.no/link_i_bio

Høydepun...

Fagartikler

INNLEGG

LAGRET

TAGGET

Prolongering av avtalen om inkluderende arbeidsliv

2. november 2022 ble dagens IA-avtale forlenget ut 2024.

Gjeldende IA-avtale ble underskrevet 18. desember 2018. Dette er den femte IA-avtalen. Den første IA-avtalen ble inngått i 2001.

IA-avtalen for 2019-2024 gjelder hele det norske arbeidslivet. For å lykkes med IA-arbeidet, forutsettes det et godt samarbeid mellom partene i arbeidslivet. Både arbeidsgiver, verneombud og tillitsvalgte har en viktig rolle i IA-arbeidet. Samarbeid mellom partene er det viktigste virkemiddelet i inkluderingsarbeidet.

I forbindelse med prolongeringen av dagens IA-avtale ble det spesielt understreket at en skulle forsterke innsatsen med å redusere sykefraværet og rette fokus mot frafall i arbeidslivet.

Det som særlig ses som viktig, er det forebyggende arbeidsmiljø- og sykefraværarbeidet. Lykkes en med dette, vil det være et godt bidrag til å øke sysselsettingen.

Siden vi fikk den første IA-avtalen, har målene for arbeidet vært noe ulike.

I dagens avtale er det satt opp to nasjonale mål:

For det første skal en søke å redusere sykefraværet 10 prosent, sammenliknet med årsgjennomsnittet for 2018. I bransjer der sykefraværet er lavt, er målet å opprettholde det lave fraværet. Fokus vil da være rettet mot det forebyggende arbeidsmiljøarbeidet.

For det andre skal en søke å redusere frafallet fra arbeidslivet, det vil si få tidligere yrkesaktive som har vært ute av arbeidslivet tilbake i arbeid etter fravær.

Ulike bransjer har ulike utgangspunkt og utfordringer. Partene har forpliktet seg til sammen å avklare hvilke bransjer og sektorer som skal stå i fokus, og til å avgjøre hvordan en skal følge opp denne sektoren spesielt, gjennom å etablere bransje-

programmer. Eksempel på bransjeprogrammer i IA-avtalen er barnehager og sykehus/sykehjem.

Det er viktig at det igangsettes målrettede tiltak og virkemidler som på best mulig måte bidrar til en bedre måloppnåelse.

Det legges stor vekt på kunnskapsutvikling og formidling i det forebyggende arbeidsmiljøarbeidet. Hele arbeidslivet gis tilgang til arbeidslivssentrenes ressurser. Innsatsen og søke-lyset rettes mot bransjer der en har vurdert at det foreligger et særlig potensial for å lykkes i å redusere sykefravær og frafall.

For de virksomhetene som har etablert ordninger med utvidet egenmelding, foreslås det at disse fortsetter med det. Dessuten oppfordres det til at de virksomhetene som ikke har utvidet egenmelding vurderer om ordningen også skal gjelde for disse. Det innføres en plikt for arbeidsgiver å drøfte om en skal etablere en slik utvidet rett til egenmelding.

Det foreslås ikke endring i sykelønnsordningen i perioden med mindre partene blir enig om noe annet. Dette utelukker imidlertid ikke at partene kan diskutere problemstillinger som kan ha med sykelønn å gjøre.

Det er nedsatt ei koordineringsgruppe som er gitt ansvar for å følge opp IA-avtalen. I denne gruppa deltar IA-partene, Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Arbeidstilsynet. Arbeidet skal ferdigstilles før 1. februar 2023. Et viktig tema som bør diskuteres, vil være hvordan en skal kunne vitalisere og forsterke det lokale IA-arbeidet. Det er viktig at det som skal gjøres, må skje på en enkel og ubyråkratisk måte og være tilpasset virksomhetens utfordringer når det gjelder sykefravær og frafall.

Bjørn Saugstad
advokat i
Utdannings-
forbundet

Det som særlig ses som viktig, er det forebyggende arbeidsmiljø- og sykefraværarbeidet.

KONFLIKT

Fornya tru på streikevåpenet

Denne høsten har vært spesiell, Utdanningsforbundet har nesten stått sammenhengende i streik siden i sommer. Streik er unntakstilstand og tvil og tru. Streik er skuffelse og glede.

Terje Skyvulstad
nestleder

Streiken i KS-området ble lang og seig, og med en arbeidsgiver som ikke kom oss i møte. Når regjeringa gikk inn og stoppa streiken med tvungen lønnsnemnd, var det et stort nederlag. Kamplysten var, og er, fremdeles stor. Det at streiken ikke vant fram, har vært vanskelig å svelge for mange av oss. Dette føyer seg inn i et bilde der vår felles Unio-streik i fjor også ble stoppet. At regjeringa har grepet inn i to streiker på rad, og stoppet dem med argument om fare for liv og helse, har flytta noen streikepåler. Jeg må innrømme at jeg i noen svake øyeblikk i høst har tatt meg i å tvile på streikevåpenet.

Barnehagestreiken i PBL-området har blåst vekk den tvilen. Nå har barnehagelærerne vist meg, hele Utdanningsforbundet og hele Norge, at streik fungerer.

Partene i barnehagestreiken: PBL (Private barnehagers landsforbund) på den ene sida, og Delta, Fagforbundet og Utdanningsforbundet på den andre, har møttes til mekling tre ganger. Avstanden har vært stor. Vi har møtt PBL til debatt offentlig, og frontene har vært steile. Likevel lyktes vi på tredje forsøk. Noe hadde skjedd mellom andre og tredje mekling. Dette «noe» er streik. For streik påvirker arbeidsgiveren. I tredje mekling møtte vi en helt annen seriøsitet og vilje til å finne løsninger fra PBL. Den viljen kommer ikke av seg selv, den ble presset fram av 3600 streikende barnehageansatte.

Noen hadde i forkant av streiken vært urolige for om barnehagelærerne var forberedt på å stå i det som kunne bli en lang streik. Men streiken viste at det var ingen som helst slags grunn til uro. Det jeg har sett i denne streiken har vært helt fantastisk.

Vi har gått til streik for å sikre de ansatte i PBL en bedre pensjon. Det må være lov å si at det ikke alltid har vært lett å forklare streikegrunnlaget, men måten de streikende har håndtert den veldig komplekse argumentasjonen på, har vært fantastisk.

Det er vanskelig å stå i en streik, særlig en streik som rammer de minste barna og foreldrene deres, som de ansatte møter hver dag. Men støtten har vært overveldende. Og samholdet har vært overveldende. Denne streiken har hatt et helt unikt samhold på tvers av stillingsgrupper og forbund, og samholdet har vært sterkt. Tariffsamarbeidet i PBL-området er helt unikt.

Derfor er også en del av løsningen i denne streiken at partene sammen er blitt enige om å skrive et brev til regjeringen. Vi vil be om at de barnehagene som faktisk har større utgifter til pensjon enn de får i tilskudd, skal få dekket reelle utgifter til pensjon.

Det lyser «Samhold er styrke» av denne streiken!

Jeg må innrømme at jeg i noen svake øyeblikk i høst har tatt meg i å tvile på streikevåpenet.

MASSIV STREIKESTØTTE:

– Ga økt motivasjon

Over åtte av ti støttet barnehagestreiken for en rettferdig og anstendig pensjon. En av de som var i streik, Jonny Normann Olsen, sier støtten var svært viktig.

Respons Analyse gjennomførte undersøkelsen i månedsskiftet oktober/november, mens streiken fortsatt var i full gang. Den viste at et klart flertall av befolkningen støttet de barnehageansatte i streiken i stor eller noen grad. Til sammen 82 prosent av befolkningen oppga dette.

Hele 60 prosent støttet streiken i stor grad.

Streikende Jonny Normann Olsen (38) sto streikevakt utendørs fra mandag 17. oktober og fram til streiken ble avsluttet 16. november. Han er barnehagelærer på 11. året og jobber i dag i en Kanvas-barnehage i Oslo.

- Det betyr enormt mye, sier han om støtten.
- Jeg tolker dette som at de aller fleste ser viktigheten av at ansatte i barnehagen skal ha skikkelig kompetanse og gode arbeidsforhold, og at de er opptatt av at barnehagen skal være et faktisk pedagogisk tilbud og ikke bare barnepass.

Stor støtte hos foreldre med barnehagebarn

Støtten var høyere blant de som har barn i barnehagealder enn de som ikke har barn i barnehagealder. 67 prosent at de førstnevnte støttet de ansatte i stor grad, mens andelen er på 59 prosent blant de som ikke har barn i barnehagealder.

- Ingenting er bedre enn at vi har hatt flestparten av foreldrene i ryggen. Jeg kan nesten ikke beskrive hvor mye det betyr, sier Olsen.

Han utdyper:

- Alle vi som jobber i barnehagen er veldig opptatt av å ha et godt samarbeid med foreldregruppen. Fordi denne streiken rammet dem, noe

Streikende Jonny Normann Olsen (foran) på streikevakt sammen med kollegaene Kristian Olsen og Sebastian Sanhueza. Kanelbollene var hjemmelagde og ble delt ut til forbipasserende.

den dessverre har gjort, betyr det ekstra mye at de støttet oss. Dette viser også at foreldre ønsker at vi som jobber i barnehagen skal ha gode betingelser. Det varmer skikkelig.

Ville helst være på jobb

Olsen forteller at de nesten utelukkende har fått positive tilbakemeldinger når de har stått streikevakt.

- Det er jo ikke til å stikke under en stol at streiken satte mange foreldre i en veldig vanskelig situasjon. Jeg synes det er veldig spesielt at vi måtte streike for likeverdige pensjonsvilkår. Alle jeg streiket med ville jo aller helst være på jobb. Men vi hadde ikke noe annet valg.

Ifølge undersøkelsen var det kun 9 prosent av befolkning som oppga liten eller ingen støtte til streiken. 8 prosent svarte «ikke sikker», noe som betyr at de aller flest hadde gjort seg opp en mening.

Olsen forteller om et godt samhold og sterk motivasjon blant de streikende.

- Vi var flinke til å holde hverandre oppe. Og vi

var klare til å stå på til siste slutt. Jeg vil gjerne si tusen takk for alle som har støttet oss. Det ga økt motivasjon til å stå på!

Et levelig resultat

Morgenen 16. november kom partene til enighet om pensjon hos Riksmekleren. Løsningen innebærer blant annet at ansatte i PBL senest innen 1.1.2025 får livsvarig avtalefestet pensjon (AFP) i Fellesordningen, noe som var et hovedkrav fra fagforeningene.

- Jeg synes resultatet er levelig, sier Olsen.

- Vi får det vi kjempet for, dog et par år frem i tid. Under streiken opplevde jeg at PBL mistet enormt mye tillit hos sine medarbeidere, og de er helt avhengig av å holde løftene sine nå for å ikke miste det lille av tillit de har igjen, understreker han.

Nå er Olsen endelig tilbake i barnehagen.

- Det er godt å være tilbake! Barnehagen har vært savnet hver dag vi var i streik. Det har vært kjempestas å komme tilbake til barnegruppen og kollegaene.

PPT får ikke gjort lovpålagte oppgaver

Bemanningen i PP-tjenesten er ikke tilstrekkelig til å få utført lovpålagte oppgaver, viser en ny rapport. Lederne er usikre på om PPT er særlig godt rustet til å påta seg nye oppgaver.

Dette er blant funnene i en fersk rapport fra Nordlandsforskning om Pedagogisk psykologisk tjeneste (PP-tjenesten/PPT). I undersøkelsen til grunn for rapporten deltar PPT-ledere fra hele landet.

PP-tjenesten vil få et utvidet ansvar som følge av omstillingen av Statped og et mulig utvidet mandat i ny opplæringslov. Nå viser det seg altså at selv dagens lovpålagte oppgaver er vanskelig å få gjort med dagens ressursituasjon i PP-tjenesten.

Sentralstyremedlem i Utdanningsforbundet og leder av kontaktforum faglig og administrativt støttesystem, Ida Næss Hjetland, er ikke overrasket over funnene i rapporten, men kaller det en nedslående bekreftelse.

LOVPÅLAGTE OPPGAVER

- PP-tjenesten er en sakkyndig instans som blant annet skal vurdere om barn og elever har behov for spesialpedagogisk hjelp eller spesialundervisning. PPT skal også hjelpe ansatte i barnehager/skoler med å utvikle deres kompetanse og måter å jobbe på, slik at barn og elever med særskilte behov får et tilpasset, inkluderende og likeverdig pedagogisk tilbud. PP-tjenesten er hjemlet i opplæringslovens paragraf 5-6 og barnehagelovens paragraf 33.
- Arbeidsoppgaver kan også blant annet være å bistå i utviklingsprosjekter på kommunalt og fylkeskommunalt nivå, bistå i tverrfaglige samarbeidsfora, gi informasjon om hjelpeinstanser,
- I forslaget til ny opplæringslov ønsker man å utvide PP-tjenestens lovpålagte ansvar, slik at den også skal jobbe forebyggende. Det er ønskelig at PP-tjenesten skal være tettere på, slik at elever med ulike behov for tilrettelegging fanges opp tidligere.

Har meldt fra lenge

Sektoren har over tid meldt om et gap mellom det PP-tjenesten forventes å bidra med og den kapasiteten tjenesten selv opplever å ha.

– Rapporten forteller det som ante oss, og det som vi som jobber i PP-tjenesten og de PPT samarbeider med i barnehage og skole faktisk også kjenner på kroppen daglig, sier Hjetland som selv også jobber i PP-tjenesten.

– Vi er ikke tilstrekkelig bemannet til å gjøre jobben vi skal, og det er et lite godt utgangspunkt når man har en nøkkelrolle i laget rundt barn, unge og voksne, påpeker hun.

For å møte myndighetenes ambisjoner om et godt lag som er tett på barn og unge, har Utdanningsforbundet over flere år løftet behovet for en styrket bemanning i landets PP-tjenester. Vi

har tatt til orde for en bemanningsnorm, slik at vi kan sikre større grad av likeverdighet i det tilbudet som gis. Budskapet ser imidlertid ikke ut til å nå igjennom, verken hos nasjonale eller lokale myndigheter.

Tvert imot viser rapporten at det er lav bevissthet om hva som ligger til grunn for bemanningen av den enkelte PP-tjenesten. Kun et mindretall av PP-lederne kan oppgi bestemte kriterier for den fastsatte bemanningsstørrelsen.

Reise i julen

Noen reiser hjem, andre reiser bort. Vår reiseforsikring gjelder uansett.

Når sant skal sies gjelder den allerede i det du går ut av døra. Men husk å kjøpe reiseforsikring før du bestiller reisen, så får du avbestillingsdekning om du skulle bli syk.

Les mer om vår reiseforsikring på udf.no

Med ønske om en fin reise, og en riktig god jul!

Foto: Anna-Julia Granberg

Krever bred oppfølging

Hjetland mener dette gir grunn til bekymring, og krever konkret oppfølging fra flere nivåer.

– Det er klart at vi må ha en tanke om hvor mange folk vi trenger for å gjøre jobben, og det krever en innsikt i hva som må til. Jeg blir jo nå usikker på om denne innsikten finnes blant de som gjør de endelige prioriteringene, sier hun.

PP-tjenesten er en av lærernes viktigste støttespillere, og en sentral del av profesjonsfelles-

Foto: Utdanningsforbundet

En rapport publisert i november fastslår blant annet at PP-tjenestens ressurser ikke strekker til. Ida Næss Hjetland, sentralstyremedlem i Utdanningsforbundet og leder av kontaktforum faglig og administrativt støttesystem, er glad for drahjelpen fra Nordlandsforskning og fra PP-lederne som deltok i undersøkelsen inn i det videre arbeidet.

skapet som utgjør laget rundt barn, unge og voksne i utdanning. Rapporten blir viktig i det videre arbeidet med å styrke PPT, mener Hjetland:

– Politikken vår er tydelig, og dette er en viktig sak for hele organisasjonen. Utdanningsforbundet har i lang tid vært opptatt av bemanningssituasjonen i PP-tjenesten, men vi har manglet en oversikt over hvordan det står til der ute. Vi har ikke hatt et reelt utfordringsbilde å vise til, sier Hjetland.

– Nå er det bare å brette opp ermene og stå på kravene om en mer bevisst og formålstjenlig bemanning av PP-tjenesten.

Heller ikke organiseringen av PP-tjenesten slik den er i dag, er hensiktsmessig for å få større ansvar og flere oppgaver, ifølge rapporten. Flere PP-ledere forteller at det er utfordrende å få til et likeverdig tilbud i barnehager og skoler når det er store geografiske avstander, enten gjennom interkommunale samarbeid eller kommunesamenslåinger.

UTDANNINGSFORBUNDET OG PPT

- Utdanningsforbundet jobber for at alle barn, unge og voksne skal få oppfylt sin rett til en god, likeverdig og inkluderende utdanning. I dette arbeidet er støttesystemet, med PP-tjenesten i front, en viktig bidragsyter. PP-tjenesten har fått økt oppmerksomhet hos myndighetene de siste årene, med signaler om at tjenesten skal styrkes og at den skal få en tydeligere rolle.
- Forskningsprosjektet til grunn for rapporten ble initiert av Utdanningsforbundet høsten 2021. Ønsket var en større innsikt i hvordan landets PP-tjenester er bemannet og organisert, siden det foreligger lite systematisk kunnskap om dette.

Kurs

Foto: Anne Lea

Meld deg på Forskerfrø 2023 – begrenset antall plasser!

Forskerfrø 2023

6. februar inviterer Naturfagsenteret og Utdanningsforbundet til Forskerfrø - en nasjonal naturfagkonferanse for barnehageansatte. Det blir en rekke spennende foredrag fra forskere og innlegg fra praksisfeltet, og kule eksperimenter du kan gjøre i barnehagen. Forskerfrøprisen deles ut. Møt blant andre førsteamanuensis Unni Vik, Oslo Met, stipendiat Rune Aa, USN Universitetet i Sørøst-Norge, forfatter June Sommer Trask - og selvsagt kommer Petter Bøckman. Konferansen i Lærernes hus er gratis.

Trygt og godt skolemiljø

14. februar blir det kurs i Lærernes hus der målet er å motivere for et systematisk og helhetlig arbeid for et trygt og godt skolemiljø for alle. Elevmedvirkning er et gjennomgående tema, i tillegg skal vi blant annet snakke om gode relasjoner, inkluderende undervisning og foreldresamarbeid. Kursholder er etterspurte Inger Bergkastet som har erfaring som lærer, sosiallærer, praksislærer og veileder. Du får nyttige råd, tips og perspektiver du kan ta med tilbake til skolen.

Etikk i arbeid med barn

21. og 22. mars ønsker vi velkommen til kurs i Lærernes hus der tema er etikk i arbeid med barn. Samarbeid med og om barn kan være givende og krevende på samme tid. Kursets mål er å avdekke og finne løsninger på etiske dilemma. Målgruppa er PPT-ansatte, men det er også relevant for styrere, barnehagelærere og støttepersonell/spesialpedagoger/støttepedagoger i barnehagene. Kursholder: Gunnar Magnus Eidsvåg, førsteamanuensis ved Institutt for barnehagelærerutdanning, UiS.

[Les mer på udf.no/kurs](https://udf.no/kurs)

Dine medlemsfordeler

Som medlem i Utdanningsforbundet har du tilgang til unike medlemsfordeler. Flere av dem gjelder også for din familie. Ved å bruke fordelene kan du og de du er glad i sammen få en tryggere hverdag og en bedre familieøkonomi.

Forsikringer til medlemspris

Våre forsikringer er tilpasset ditt yrke og livsfasene du går gjennom.

	Reiseforsikring		Livsforsikring		Studentforsikring
	Innboforsikring		Barneforsikring		Husforsikring
	Grunnforsikring		70+ forsikring		Bilforsikring
	Uføreforsikring		Person 3i1 forsikring		Kritisk sykdomsforsikring

Rabatt hos Tryg

I tillegg til Utdanningsforbundets spesialtilpassede forsikringer, får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg 35 % rabatt på alt fra hytte- til dyreforsikring. Rabatten er den samme, uavhengig av hvor mange forsikringer du har.

Tryg pluss

Hvis du har privat forsikring i Tryg, får du tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om bolig, og hjelp ved ID-tyveri eller misbruk i sosiale medier.

Andre medlemsfordeler

- Boliglån hos Nordea Direct
- Billån hos Nordea
- BikeMember sykkelregister
- Overnatting på Hurdalsjøen Hotell

Tilbud gjennom Unio

Som medlem i Utdanningsforbundet får du også medlemstilbudene hos Unio. Du får rabatt på alt fra leiebil til hytteleie og turutstyr.

Les mer og bestill på udf.no

Husk reiseforsikring i julen

Den gjelder enten du skal på ferie i utlandet, eller hjem til jul. Når sant skal sies, så gjelder den allerede i det du går ut av døra. Og du: husk å kjøpe reiseforsikring før du bestiller reise, så får du avbestillingsdekning hvis du blir syk og ikke kan reise.

God tur :-)

Mer om **reiseforsikring**
på **udf.no**

UTDANNINGS
FORBUNDET

Den nye klassestyreren

«Ja, Gulbrandsen, du skal altså overta klassen til frøken Bråthen som skal flytte. Det er jo synd at hun slutter, for både elever, kollegaer og foreldre elsker Tordis. Men jeg vil selvfølgelig ønske deg lykke til! Og ungene synes sikkert det er festlig med litt ungt blod».

Jeg var 24 år og nyutdannet lærer, og dette var den første samtalen jeg hadde med ny rektor.

Jeg kom rett fra formingslærerskolen. Husflid foran og bak, slik noen beskrev oss. Og med busserull, runde briller, skjegg, tresko og cordfløyelsbukser, sto jeg parat til å sette i verk alle mine ideer. Og som belte hadde jeg et grønt bånd vevd med brikkevev. Men på det første foreldremøtet hadde jeg faktisk ensfarga skjorte og Aurlands-sko.

Jobben med femte klasse var godt i gang, og så informerte rektor om at det første foreldremøte skulle holdes innen utgangen av september. Det var ikke en ting jeg ikke hadde tenkt på. Rommet var kjemisk fritt for søppel, på tavla sto det skrevet VELKOMMEN med fargekritt, blomster og lys på kateteret, bord og stoler på geledd og huskelapp med alt fra beskjed om gymsokker, nyspissa blyanter, bind på bøker m.m. Ja, etter møtet overhørte jeg faktisk en kommentar om at «han var det orden på».

Petit av Dag Gulbrandsen

Dag Gulbrandsen

pensjonert lærer

De strømmet på, satte seg godt til rette på de litt for små stolene og lot tausheten hvile over rommet. De visste jo at den som først som sa noe høyt, hadde stor sannsynlighet for å bli valgt til klassekontakt.

Der sto jeg da, og jeg ante en følelse av å bli målt opp og ned. Jeg synes nærmest jeg kunne lese en viss skepsis og tanker om en ung radikal lærer. I dette miljøet på beste vestkant skulle en i alle fall ikke skille seg ut. Etter en liten økt med intetsigende informasjon var det en som ba om ordet. Han reiste seg opp og presenterte seg i alle retninger. I ettertid fikk jeg vite at han var oberstløytnant, noe han faktisk bar preg av der og da. Og jeg som trodde jeg var forberedt på alle scenarioer, men den gang ei. «I hvor stor grad kan vi være trygge på den undervisning som blir presentert for våre barn», hørte jeg fra offiseren. Den dag i dag vet jeg ikke hvordan jeg kom på det, men tilsvaret var: «Tenker du politikk eller seksualundervisning»? Det gikk et gisp igjennom forsamlinga. «Jeg ønsker ikke at våre barn skal høre om prevensjon», sa oberstløytnanten. Og jeg kunne berolige han med at dette faktisk ikke var på årsplanen min for 5. klasse.

«Og så en ting til», sa fru Halvorsen. «Guttungen har begynt å så tvil om sin barnetro. Frøken Bråthen sang alltid «Å du som mette liten fugl». Men nå synger dere visst bare «Matpakkevisen» av Knutsen og Ludvigsen».

STOREFRI av MARIUS HENRIKSEN

Foto: Gorm Kallestad, NTB

Mange kirkelige aktiviteter finner sted i julen, som skolegudstjenesten på bildet, men det norske flagget heises bare én dag. Hvilken?

QUIZ

15 kjappe om løst og fast

1. Hvilket nummer i arvefølgen til den norske tronen er Emma Tallulah Behn?
2. Når er neste skuddår?
3. Hva er et antonym?
4. Hvilke farger er det i det italienske flagget?
5. Ligger Bodø nord eller sør for Polarsirkelen?
6. Hvem skrev «Amtmandens Døtre»?
7. Kirkeåret i Den norske kirke er delt inn ulike liturgiske farger. Hvor mange?
8. Hvilken er lengst? En basketballbane eller en håndballbane?
9. Hva står bokstavene for i flyselskapet SAS?
10. Hva er den tredje desimalen i tallet «pi»?
11. Det er kun én offisiell flaggdag i julen. Hvilken dag?
12. Hvilket grunnstoff har kjemisk symbol F?
13. Hva er formelen for arealet av en sirkel?
14. Hvem var leder av Utdanningsforbundet før Steffen Handal?
15. Hvor skal VM i fotball arrangeres neste gang, altså i 2026?

Quizmester: Paal Svendsen. Svarene finner du på side 59

FOR **50** ÅR SIDEN

Vi har overtatt huset!

Norsk Lærerlag overtok offisielt sitt eget bygg i Rosenkrantz gate 15. mandag 13. november. Uka etter, mandag 20. november, ble huset presentert for representanter for stat og kommune og for samarbeidende organisasjoner og firmaer. Formann i byggekomiteen, Kåre Norum, overtok bygget fra entreprenør og arkitekt, og overga NL's hus videre til formannen i Norsk Lærerlag, Trond Johannessen. Formannen takket for vel utført arbeid og overrakte blomster til dem som har stått i spissen for arbeidet.

Norsk Skoleblad nr. 49/1972

FOR **25** ÅR SIDEN

Engelsk mellomfag i York

Nordmenn inntar York igjen! Fra høsten 1995 har etterkommerne etter den siste vikingkongen i York, Eirik Blodøks, invadert romernes og vikingenes by, denne gangen ikke for å røve eller handle, men for å studere engelsk mellomfag. Det norske studiesenteret ved universitetet i York tar inn 20 studenter/lærere i september og nye 20 i januar. Det betyr at i alt 40 nordmenn hvert år tar engelsk mellomfag ved universitetet i York.

Skolefokus nr. 20/1997

GYLNE ØYEBLIKK

Når nervane kan gå i ball

At eksamen i fotball kan vere ei nerveslitande oppleving, er ikkje vanskeleg å forstå for dei fleste av oss.

Tekst: Harald F. Wollebæk | hw@utdanningsnytt.no

Med lang fartstid som idrettsfaglærer har Jan Ravnestad mange gonger følgt elevar til eksamen som har vore nervøse før dei skulle vise kva dei kunne. Ein av desse var ein gut for nokre år sidan som var sterkt prega av oppgåva som låg framfor han: munnleg og praktisk eksamen i fotball toppidrett.

Sjølvsagt om Ravnestad ikkje var kontaktlærer for eleven, hadde han lagt vekt på å bruke ein del tid på å snakke med guten.

– Dette var ein kar som hadde strevd litt, både med seg sjølv og med det å finne sin plass i systemet. Men vi fekk eit godt tillitsforhold, og saman klarte vi å byggje opp trua på at han var i stand til å prestere i ein pressa situasjon.

Det var likevel ein ganske så skjelvande gut som stilte klar på eksamensdagen.

– Eksamen er organisert på den måten at yngre elevar er med som øvingsobjekt, det vil seie at dei er medspelarar og motspelarar, slik at det blir ein realistisk situasjon. Så vurderer sensor kandidaten sine prestasjonar, samhandling og kommunikasjon med andre.

Det var spenning i lufta i fotballhallen på Florø idrettssenter denne junidagen. Men så skjedde noko som den erfarne idrettslæraren sjeldan har

opplevd:

– Eleven lukkast med absolutt alt. Alle pasningar, taklingar og skot sat akkurat som dei skulle. Ingen hadde sett dette for seg, og aller minst han sjølv. Det var inga tvil om at han skulle få toppkarakterer, fortel Ravnestad.

Dette er oppleving han synest er god å tenke på fleire år etter.

– Det er flott å sjå at elevane får til noko dei har trent på i lang tid. Og det kjennest òg fint å oppleve at undervisningsopplegget har vore godt, og at eg har vore med på å leggje til rette for at kandidaten har lukkast.

I løpet av dei 30 åra Jan Ravnestad har undervist i idrett, har han opplevd ei markant forandring i lærarrolla.

– Før underviste vi med avstand. No er vi i mykje nærare kontakt med kvar enkelt elev. Det er krevjande, men inspirerande. Men det er naudsynt for å få til eit godt samarbeidsklima og gode resultat, seier han.

Ei tid etter at eleven var ferdig på skulen, tok han kontakt med Jan Ravnestad. Orda hans gjorde inntrykk:

– Eg hadde aldri kome gjennom vidaregåande utan di hjelp.

«Vi fekk eit godt tillitsforhold.»

Jan Ravnestad (55)
lærer i idrettsfag ved
Flora vidaregåande skule

Har du opplevd et gyllent øyeblikk? Kontakt: redaksjonen@utdanningsnytt.no

UTDANNINGS
FORBUNDET

Som medlem i Utdanningsforbundet kan du få medlemsbladet Utdanning på papir eller digitalt. I tillegg kan du velge ett av tidsskriftene kostnadsfritt.

Min side Administrer abonnementene dine på www.udf.no/min-side

Nyhet
Nå er også
tidsskriftet
Spesialpedagogikk
kostnadsfritt for
deg som medlem.

Les mer her:

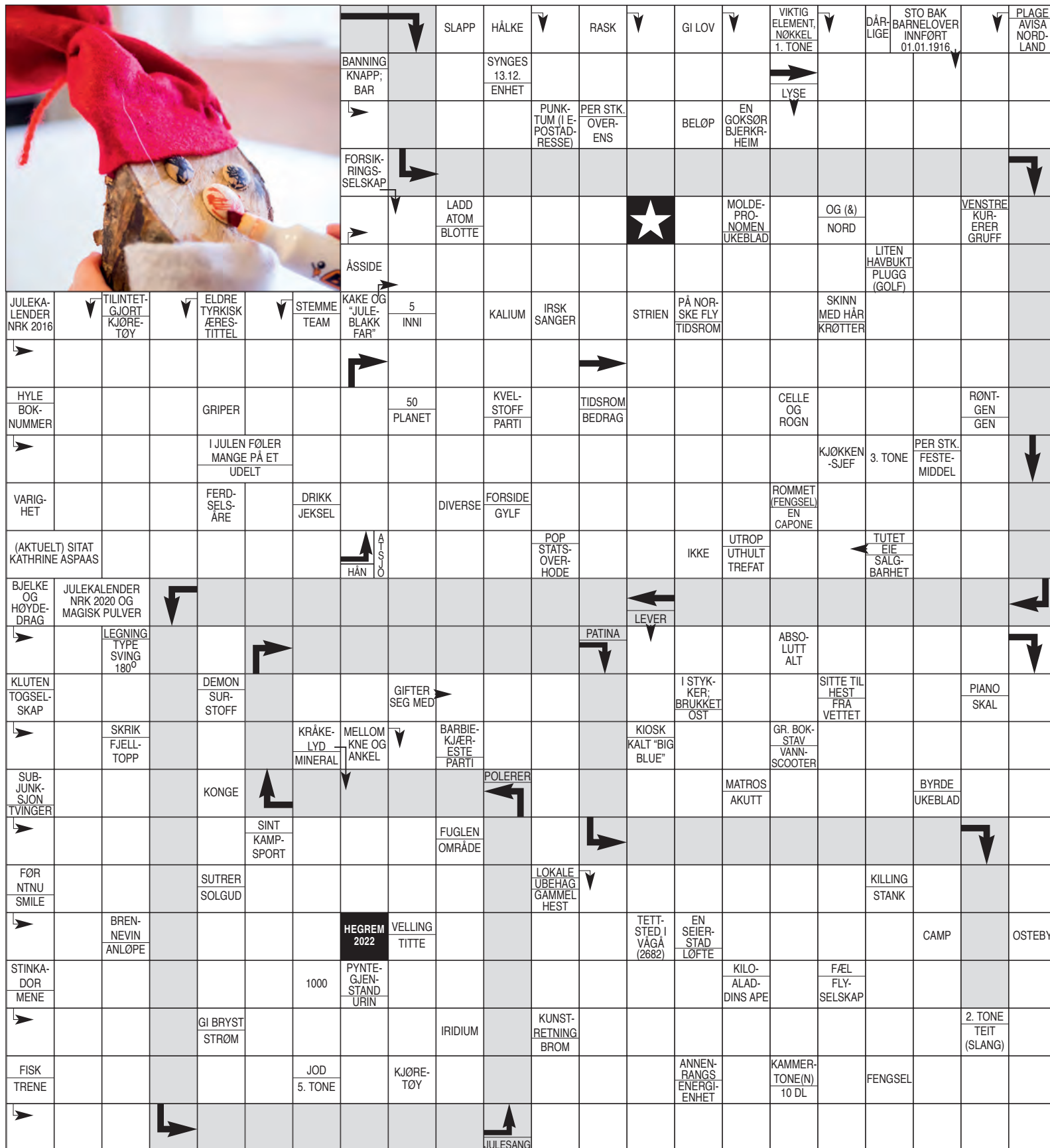
Ikke medlem, men ønsker abonnement?
Send e-post til: abonnement@utdanningsnytt.no

utdanningsnytt.no/abonnement

KRYSSORD

Løsningssetningen med navn og adresse sendes til: kryssord@utdanningsnytt.no innen 3. januar.

To vinnere får boksjekk og heder og ære i neste nummer.

LØSNINGER

Kryssord nr 13

VINNERNE: Karin Aske, Spydeberg, og Ida Hole Nilsen, Færvik. Premien er hver sin boksjekk på kr. 500. Vi gratulerer!

Quiz

1. Nummer 7
2. 2024
3. Et ord som betyr det motsatte av et annet ord.
4. Grønt, hvitt og rødt
5. Nord
6. Camilla Collett
7. Fire (rødt, hvitt, grønt og fiolett)
8. Håndballbane
9. Scandinavian Airlines System
10. 1
11. 1. juledag
12. Fluor
13. $\pi \times \text{radius} \times \text{radius} (\pi R^2)$
14. Ragnhild Lied
15. USA, Canada og Mexico

Kvar fredag publiserer me ein nettquiz på utdanningsnytt.no. Her finn du nye og tidlegare quizar: utdanningsnytt.no/tag/quiz

BLADENE VÅRE

Utdanningsforbundet gir ut medlemsblad og fire tidsskrifter. Alle publikasjonene er redaksjonelt uavhengige og redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseetikk.

F Fagpressen

P PRESSENS FAGLIGE UTVALG

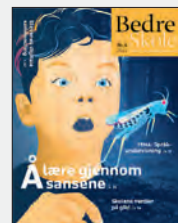

Neste utgave: 13. januar

Som medlem i Utdanningsforbundet kan du få medlemsbladet Utdanning på papir eller digitalt. I tillegg kan du velge ett av disse tidsskriftene kostnadsfritt:

Første steg
er et tidsskrift for barnehagelærere.
Fire utgaver pr år.

Bedre skole
fra førsteklasse til lærerutdanning.
Fire utgaver pr år.

Yrke
har fokus på yrkesopplæring.
Fire utgaver pr år.

Spesialpedagogikk
er et fag- og forskningstidsskrift.
Medlemmer får medlemspris på abonnement.

Fem utgaver pr år.

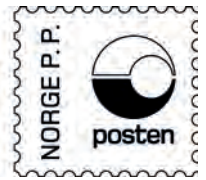
MIN SIDE

Administrer abonnementene dine på www.udf.no/min-side
eller kontakt medlemsservice om du har spørsmål
medlem@udf.no, tlf.: 24 14 20 00

Ikke medlem, men ønsker abonnement?
Send e-post til: abonnement@utdanningsnytt.no

UTDANNINGSFORBUNDET

Besøksadresse: Hausmanns gate 17, Oslo
Postadresse: Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo. Telefon: 24 14 20 00

Vi søker skoler som har lyst å lære mer om FN og verden!

Foto: Eskil Løkke

FN-sambandet tilbyr rollespill og foredrag som aktiviserer elevene, gir dybdelæring og nye perspektiver.

Ønsker du besøk av oss? Kontakt oss på fn.no

FN-SAMBANDET
UNITED NATIONS ASSOCIATION OF NORWAY